

Høgskulen på Vestlandet

MBUL550: Masteroppgave

MBUL550

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2017 09:35	Termin:	2017 VÅR
Sluttdato:	15-05-2017 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinnskala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave	Studiepoeng:	60
SIS-kode:	MBUL550 1 MA		
Intern sensor:	Berit Westergaard Bjørlo		

Deltaker

Kandidatnr.: 558

Informasjon fra deltaker

Tro- og loverklæring *: Ja

**Jeg godkjenner avtalen om ja
tilgjengeliggjøring av
masteroppgaven min *:**

**Høgskulen
på Vestlandet**

MASTEROPPGAVE

Kjæledyr i Realistisk Barnelitteratur

Pets in Realistic Children's Literature

Rebekka Hennum

Master i Barne- og Ungdomslitteratur

Avdeling for lærerutdanning

15. mai 2017

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.*

Forord

Personlig har jeg alltid vært glad i dyr. Jeg mener at dyr har en egenverdi og kan være til stor nytte for oss mennesker, både som husdyr og som kjæledyr. Husdyr og kjæledyr er avlet frem av mennesker, de er avhengige av oss for å overleve og for å få et verdig liv. Forståelse for et dyrs behov og adferd er en viktig egenskap, som bør være tilgjengelig også for barn.

Barnelitterære tekster har i større eller mindre grad overføringsverdi til virkeligheten. Med en god overføringsverdi til virkeligheten i skjønnlitteratur, kan barn tilegne seg kunnskap ved å lese den. Jeg mener at det er mulig for barn å få kunnskap om dyr og deres adferd, gjennom litteratur. Hvis god dyrevelferd kan vises gjennom litteratur er det mulig at barn som leser, eller blir lest for, får en forståelse av dyrenes opplevelser. Slik vil det være mulig at barnet får en større innsikt i dyrenes behov og adferd.

Sammendrag

I denne avhandlingen har jeg studert fremstillingen av kjæledyr i realistisk barnelitteratur og hvordan normer for god dyrevelferd kommer frem her. Materiale som forskes på er to illustrerte barnebøker, med kjæledyr som protagonister. Det teoretiske grunnlaget som er tatt i bruk for å svare på forskningsspørsmålene og problemstillingen, er tidligere forskning på dyr i litteraturen, narrativ teori, etologi og ikonotekstteori. Største delen av avhandlingen består av analyse og drøfting. Her blir de litterære verkene analysert i forhold til narrative virkemidler, zoologisk korrekthet og empati. Videre blir funnene fra analysen drøftet i forhold til den historiske selvbiografiske dyrefortellingen og normer for god dyrevelferd i Norge i dag. Analysen og drøftingen blir konkludert på slutten av avhandlingen, hvor forskningsspørsmålene og problemstillingen blir besvart.

Abstract

In this dissertation, I have studied the fabrication of pets in realistic children's literature and how norms for desirable animal welfare is portrayed here. The research material is two illustrated children's books, with animal protagonists. The theoretic foundation that is being used here to answer my research questions and thesis statement, is earlier research on animals in literature, narrative theory, ethology and iconotext theory. The largest section of this dissertation consists of analysis and discussion. The research material is analysed in relation to narrative means, zoological correctness and empathy. Further on the findings from the analysis is discussed in relation to the historical animal autobiography and norms for desirable animal welfare in Norway today. The analysis and discussion is concluded at the end of the dissertation, where the research questions and the thesis statement will be answered.

Innhold

1. Innledning.....	6
2. Bakgrunn	7
2.1. Grunnlag for problemstilling	7
2.2. Hva er god dyrevelferd?	8
2.3. Oppbygning	9
3. Teori	11
3.1. Dyr og litteraturteori	11
3.2. Etologi	15
3.3. Narrativ teori.....	16
3.4. Ikonotekst og realisme.....	19
3.5 Nærlesning.....	21
4. Metode og Materiale	23
4.1. Metode	23
4.2. Presentasjon av litterære verk og sammendrag	25
5. Analyse.....	28
5.1. <i>Tiger og Flekk</i>	28
5.2. <i>Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie</i>	43
6. Drøfting og sammenligning av funn	55
6.1. Den selvbiografiske dyrefortellingen	55
6.2. Normer for god dyrevelferd.....	62
7. Konklusjon	68
8. Avslutning	71
9. Litteraturliste	72

1. Innledning

Litteraturen gir oss evnen til å tre inn i andre univers, og å oppleve en virkelighet gjennom en annens øyne. Gjennom denne prosessen kan vår empati, og vår forståelse av andres situasjon utvikles. Vi får et innblikk i hvor forskjellige mennesker kan være. Det er imidlertid ikke bare andre menneskers virkelighet vi kan utforske gjennom litteraturen. Lenge har vi i vestlig diktning skrevet om dyr. Noen dyr har fått menneskelige trekk, og har på forskjellige måter stått som symboler for våre egne karakteristiske feil og skavanker. Dyrehistorier har også formidlet dyrs opplevelse av livet med mennesker. Det er slike fremstillinger som skal studeres i denne avhandlingen. Her kan skildringene av dyrene være virkelighetsnære og deres opplevelser kan tolkes som sosialkritikk, av enkelte menneskers dårlige behandling av dyr. Fortellinger som dette har vært bidragsgivere i kampen for en verdig og god dyrevelferd, nettopp på grunn av litteraturens evne til å gi leseren en forståelse av andres situasjon. Med dyrevelferd menes her individets subjektive opplevelse av egen mentale og fysiske helse, og evne til å mestre sitt levemiljø (Braastad, 2012, s. 91) .

I denne avhandlingen skal jeg undersøke normer for god dyrevelferd i to realistiske barnebøker. Jeg skal undersøke hvilke normer det dreier seg om og hvordan de er fremstilt. I disse bøkene er det hunder og katter som er hovedpersonene. Den litterære fremstillingen av kjæledyrenes egen opplevelse av velferd skaper tolkningsmuligheter, som viser til god dyrevelferd. Bøkene som jeg skal undersøke er illustrerte, og dermed blir også illustrasjonene en viktig del av formidlingen av verkene. De er en del av hvordan dyrene og scenene blir formidlet til leseren.

2. Bakgrunn

I dette kapittelet skal jeg skissere bakgrunnen for denne oppgaven og presentere problemstilling og forskningsspørsmål. Videre skal jeg gjøre rede for hva dyrevelferd er, og hvordan dette forstås i Norge i dag. Til slutt vil jeg komme med en presentasjon av hvordan denne avhandlingen er bygget opp.

2.1. Grunnlag for problemstilling

Kjæledyr som hund og katt, er avhengige av mennesker, og det er opp til oss, som mennesker, å tilse at de får en god velferd. Kunnskap om dyr og deres adferd kommer ikke av seg selv, dette må læres. Man kan få kunnskap om dette fra faglitteratur, men mitt anliggende er å undersøke hvordan kunnskap kan erverves gjennom skjønnlitteratur. Gjennom å lese litteratur hvor kjæledyr har en virkelighetsnær adferd, vil leser kunne tilegne seg noe kunnskap om hvordan dyr selv opplever forskjellige situasjoner. Jeg vil derfor undersøke hvilke normer, knyttet til behandling av kjæledyr, som er representert i barnelitteraturen.

Jeg har valgt å fokusere på den gode dyrevelferden, fordi det er dette vi som mennesker må strebe etter. Den gode dyrevelferden kan også gjenkjennes ved å vise dårlig velferd, og få frem hvordan kjæledyrene mistrives med dette. Realistisk litteratur skildrer ofte et virkelighetsnært skjønnlitterært univers. Gjennom skildringen av et realistisk univers, er det mulig å undersøke om kjæledyrenes adferd stemmer overens med virkeligheten. Min problemstilling er:

Hvordan kan normer for god dyrevelferd vises gjennom fremstillingen av kjæledyr i realistisk barnelitteratur?

Materialet jeg har valgt er to illustrerte barnebøker med kjæledyr som hovedpersoner. *Tiger og Flekk* av Liv Frohde (1998) og *Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie* av Sissel Lie (1996), disse bøkene blir nærmere presentert i delkapittel 4.2.. For å svare på min problemstilling har jeg utviklet tre forskningsspørsmål. Disse vil bli undersøkt i analysekapittelet og drøftingskapittelet.

Det første forskningsspørsmålet handler om hvordan kjæledyrene blir fremstilt i litteraturen. *Hvilke virkemidler blir brukt for å fremstille kjæledyrene (?)*. Måten kjæledyrene blir fremstilt på, er avgjørende for å gi leseren en forståelse for dyrenes tanker og følelser i forskjellige

situasjoner. Virkemidler som viser til hvordan dyrene reagerer og handler, kan fortelle noe om hvordan dyrene opplever god eller dårlig behandling av mennesker. Dette forskningsspørsmålet vil bli besvart både i verbaltekstanalysen og i ikonotekstanalysen.

Det andre forskningsspørsmålet går ut på om kjæledyrene blir vist på en virkelighetsnær måte. *Blir kjæledyrene fremstilt zoologisk korrekt eller antropomorft, og kan fremstillingen av kjæledyrene gi et empatigrunnlag i teksten(?)*. En zoologisk korrekt fremstilling av kjæledyrene, skal stemme overens med dyrs virkelige adferd. Dette vil gi leseren et virkelighetsnært bilde av kjæledyrenes opplevelser, og slik vil det kunne si noe om kjæledyrenes velferd. Empatigrunnlaget i teksten er viktig for at leseren skal få medfølelse for dyrekarakteren. Gjennom medfølelse og empati har tidligere dyrehistorier klart å sette dyrevelferd på dagsorden. Også dette skal undersøkes både i verbaltekst analysen og i ikonotekstanalysen.

Det tredje og siste forskningsspørsmålet utforsker dyrevelferd. *Hvilke ideer og normer for god dyrevelferd kommer frem gjennom tekstens tematikk og virkemidler(?)*. Tematikken og virkemidlene i disse dyrehistoriene, kan være med på å skape et grunnlag for at god dyrevelferd kan formidles til leseren. I drøftingen vil jeg undersøke hvilke ideer og normer som kommer frem, nærmere.

2.2. Hva er god dyrevelferd?

Normer defineres som regler som fastsetter hvordan noe bør eller skal være. Derfor er det relevant å både ta for seg dyrevelferdsloven i tillegg til andre autoriteter som sier noe om hvordan dyrevelferden bør opprettholdes.

Ideen om dyrevelferd har utviklet seg, de siste hundre årene. Tidligere handlet dyrevelferden om å sikre dyrene mot fysisk mishandling. I dag er man opptatt av å gi dyrene god velferd som er etablert i dyrets egen subjektive opplevelse (Braastad, 2012, s. 91). I 2014 kom mattilsynet med tilsynsveiledere for katte- og hundehold i Norge, som beskriver minimumskravet for lovlig dyrehold. Hensikten med disse er «å gjøre det enklere for katteeiere [og hundeeiere] å følge Dyrevelferdslovens krav til god velferd» (Tilsynsveileder Katt, 2014). Tilsynsveilederne definerer også god dyrevelferd gjennom dyrets subjektive opplevelse.

God dyrevelferd fordrer at dyret mestrer miljøet det lever i, og avhenger av samspill mellom faktorer som helse, det fysiske miljøet, tilsyn og stell, samt egenskaper hos dyret selv, som atferd, art, rase, alder, kjønn og tidligere erfaringer. (Tilsynsveileder Hund, 2014)

Det er også satt opp noen velferdsindikatorer, som skal gjøre det lettere å vurdere hvordan dyret har det. Disse er litt forskjellige for hund og katt. I tillegg finner vi flere krav til levemiljø, tilsyn og stell, trening, avlving, omplassering og menneskers plikt overfor eierløse eller forvillede katter. Disse tilsynsveilederne vil jeg ta i bruk som autoriteter når det gjelder minimumskravene til god dyrevelferd for hund og katt.

Læren om dyrs adferd kalles etologi og er en underkategori av biologien. Etolog Bjarne O. Braastad skriver om dyrevelferd i sin bok *Katten, Atferd og velferd* (2012). Braastad skisserer tre dimensjoner som må vurderes for å få en god oversikt over dyrets velferdssituasjon: biologisk funksjon, naturlig liv og subjektiv opplevelse (2012, s. 91). Dyrets biologiske funksjon samsvarer med helsetilstand og generell adferd. Hvorvidt dyret lever i et miljø som er naturlig for dyrearten og hvor den viser et bredt atferds repertoar, viser at det har et naturlig liv. De subjektive opplevelsene til et dyr kan vurderes ut ifra dyrets positive eller negative følelser. Alle disse dimensjonene krever at eier eller dyreholder har god forståelse for dyrets behov og adferd, også kalt realkompetanse (Braastad, 2012, s. 91).

Braastad tar også for seg deler ved dyrevelferdsloven som han kommenterer etter eget skjønn og ekspertise. Han presenterer en definisjon på dyrevelferd som er utviklet av en faggruppe for etologi og husdyrmiljø ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. «Dyrevelferd er individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø» (Braastad, 2012, s. 91).

2.3. Oppbygning

Denne avhandlingen starter med presentasjon av prosjektet og bakgrunnen for problemstilling, jeg gjør også greie for god dyrevelferd. I kapittel 3 blir teorien som er utgangspunktet for analysen og drøftingen, presentert. Her blir det gjort rede for tidligere forskning, etologi, ikonotekst, narrativteori og nærlesning. Metode og materiale som skal forskes på blir lagt frem i kapittel 4. Metodebruken i analyse- og drøftingskapitlene blir gjort rede for, samt utvalgskriteriene for de litterære verkene. Her er det også sammendrag av begge de litterære verkene.

I kapittel 5 kommer analysen, her blir de litterære verkene analysert hver for seg med blick på narrative virkemidler, zoologisk korrekthet og antropomorfisme, distanse og empati og ikonotekst. I kapittel 6 blir funnene fra analysen sammenlignet og drøftet opp mot den historiske selvbiografiske dyrehistorien og mot dyrevelferds normer i Norge i dag. Her vil jeg komme frem til noen normer for god dyrevelferd fra de litterære verkene, og vise hvordan jeg kom frem til dem. Avhandlingen rundes til slutt av med en konklusjon, i kapittel 7.

3. Teori

I dette kapittelet skal jeg ta for meg det teoretiske grunnlaget for analysen og drøftingsdelen som kommer senere i teksten. Jeg har valgt å dele teorien inn i fire deler. Første del omhandler litteraturteori om dyrefortellinger i barnelitteraturen. Her skal jeg på grunnlag av tidligere forskning, se på hva tidlige dyrebiografier representerte, hva som gjør lesere tiltrukket av dyrehistorier, hvordan antropomorfisme og zoologisk korrekthet fungerer sammen og hvordan dyrehelten blir representert. I andre del skal jeg presentere etologi, som er en naturvitenskapelig tilnærming til dyrs adferd. I tredje del vil jeg se på narrativ teori og dramaturgi i barnelitteraturen. I den fjerde delen skal jeg ta for meg hvordan ord og bilde kan fungere sammen i både realistiske og humoristiske tekster. Til slutt vil jeg komme med et kort resonnement om nærlesning.

3.1. Dyr og litteraturteori

Dyr har alltid hatt en plass i litteraturen, både i en naturtro form og med menneskelige trekk. I de tidligste bøkene for barn tok man i bruk i Æsops fabler og den muntlige eventyrtradisjonen, hvor dyr var tilstede i moralske og didaktiske fortellinger (Furuland, Lindberger & Ørvig, 1979). Ifølge Lassén-Segers artikkel «Bland djungelapor, jaguarer och jobbarkaniner» (2008, s. 113), var det en forståelse av dyr og barn som tett sammenkoblet, både i det antikke Hellas og på 1800-tallet. Aristoteles «ansåg att barnet och djuret var psykologiskt likvärdiga» (Thomas, referert i Lassén-Seger, 2008, s. 113) og i viktorianske evolusjonsteorier påstod man at «barnet utgöra den så kallade felande länken mellan människan och djuret» (2008, s. 113). I dag lever ideen om det nære forholdet mellom barnet og dyret videre i barnelitteraturen.

Ifølge Furuland, Lindberger og Ørvig i boken *Ord och bilder för barn* (1979), oppstod de selvbiografiske dyrefortellingene på 1800-tallet. Her var det ofte portrettert husdyr som levde sammen med mennesker.

[M]an tecknade djuren som offer för mänsklig grymhet och egoism, exemplifierade deras underläge och hjälplöshet. I dessa självbiografiska djurberättelser får man ofta bilder ur samhällslivet och ibland framkommer även öppen social kritik. (Furuland et al., 1979, s. 200)

Et eksempel på dette er *Black Beauty* av Anna Sewel fra 1877. Dyrefortellinger som denne hadde en bakenforliggende tanke om dyrevelferd, som kom frem gjennom dyrets egen tale om hvordan det ble behandlet. Simon Flynn skriver i «Animal stories» (2004, s. 422) at bøker som dette kan ha hatt en betydning for hvordan vi senere har behandlet dyr, og at disse samfunnskritiske dyrehistoriene må sees «as part of a dynamic genre that responds to both literary and socio-cultural shifts in attitudes to animals» (Flynn, 2004, s. 422). De litterære eksemplene mine er ikke selvbiografiske, men de har kjæledyr som hovedpersoner, og vi får et innblikk i deres tanker og følelser. Jeg skal undersøke kjæledyrenes tanker og følelser nærmere i analysen.

Flynn presenterer to teorier om hvordan det tenkes at leseren responderer på dyrehistorier. Den ene teorien omhandler en distanse som finnes mellom leser og dyrekarakter, den andre er teorien om at identifikasjon skapes mellom leser og dyrekarakter (Flynn, 2004, s. 419). Teorien om distanse kommer av at dyrekarakterer kan gjennomgå vanskeligere og mer skremmende situasjoner enn menneskekarakteren, fordi leseren ikke vil ha den samme interne moralske sensor for dyrekarakteren (Flynn, 2004, s. 419). Leserens vil altså tåle mer smerte og vanskelige situasjoner fra en dyrekarakter, fordi det er et dyr.

Den andre teorien «offer the promise of vicariously experiencing animal consciousness [...] based on ‘identification’ and empathy» (Flynn, 2004, s. 419). Gjennom identifikasjon og empati med dyret vil leseren oppleve dyrets bevissthet og få et innblikk i dets følelsesmessige reaksjoner i vanskelige situasjoner. Identifikasjonsteorien er blitt kritisert, og Flynn ser på ‘identifikasjon’ som et problematisk begrep, fordi man ikke kan vite hvordan en leser oppfatter teksten. En leseres oppfattelse av teksten er avhengig av leserens forståelse og tidligere erfaring (2004, s. 420). Videre skriver Flynn at «[a]nimal stories are probably best seen, therefore, as encouraging a combination of distancing and empathy, frequently switching back and forth between the two modes» (2004, s. 420). Leserens vil altså oppleve empati med dyret i tillegg til distanse.

Teoriene rundt leserens distanse og empati fungerer sammen i dyrebiografien. Jeg forstår det slik at distanse og empati ikke bare finnes hos leseren, men kan være skrevet inn i en dyrefortelling. Distanse blir skrevet inn gjennom formidling av en vanskelig tematikk, som hadde blitt oppfattet som verre hvis det var menneskekarakterer som gikk igjennom det dyret går gjennom. Empatien kommer gjennom å formidle dyret empatisk, med bruk av dyrets følelser og tanker. Teksten oppmuntrer dermed til enten distanse eller empati gjennom

hvordan den er skrevet, og vil mest sannsynlig skifte hyppig mellom disse. Når leseren oppfatter dyrets situasjon med distanse, skjer dette med bakgrunn i at det er et dyr og ikke et menneske. Derfor kan det tenkes at distansen forsterkes når dyrene blir fremstilt zoologisk korrekt. Hvis leseren derimot ser på dyret med empati, kommer det av at man får et innblikk i dets tanker og følelser. På denne måten står distanse og empati i et ambivalent forhold til hverandre. Sammen setter disse reaksjonene på dyrenes situasjon våre tidligere antagelser på prøve. Slik vil leserens tidligere tanker om god dyrevelferd bli endret, utviklet og forsterket.

Tess Cosslett tar blant annet for seg dyreselvbiografier (animal autobiography) i sin bok *Talking Animals in British Children's Fiction, 1786-1914* (2006). Hun definerer dyreselvbiografier som fortellinger hvor et dyr «gives a first-person account of their life and experiences» (Cosslett, 2006, s. 63). Cosslett legger frem flere andre selvbiografier enn *Black Beauty*. Her finnes både domestiserte og ville dyr. Et fellestrekk ved dyreselvbiografiene er at alle dyrene har kontakt med mennesker (Cosslett, 2006, s. 63-64). Ifølge Cosslett var argumentasjon mot dyremishandling en gjennomgående tematikk i de tidlige dyreselvbiografiene skrevet for barn (2006, s. 1). Hun mener at ideen om dyrevelferd og forståelse av dyrs adferd, fortalt på en barnevennlig måte, er tapt i dagens barnelitteratur (Cosslett, 2006, s. 1). Jeg vil undersøke om det finnes argumentasjon mot dyremishandling eller normer for god dyrevelferd i mine litterære eksempler. Derfor vil jeg sammenligne Cossletts funn og mine egne i delkapittel 6.1. av drøftingen.

Cosslett tar opp utforskningen av dyrenes bevissthet. Bevisstheten til dyrene er tilstede i en selvbiografi, og denne fremtrer ofte som ganske antropomorf, menneskelig, selv om den også kan forstås som mer animalsk i forhold til ordforråd og dyrets instinktive natur (Cosslett, 2006, s. 70-71). Cosslett mener at historier om dyr ikke garanterer en beskyttende og trygg atmosfære for leseren (2006, s. 1), selv om eventyrlige reiser kan være en appellerende side ved disse fortellingene (2006, s. 64). Hun hevder også at en detaljert beskrivelse av hvordan et dyr opplever en ubehagelig eller skremmende situasjon skapt av mennesker, er en effektiv måte å skape identifikasjon mellom leseren og dyret. «The human reader is being pushed to identify with horse experience» (Cosslett, 2006, s. 70). Her vil jeg igjen trekke inn Flynns teori om distanse og empati. De ubehagelige eller skremmende situasjonene som en dyrekarakter gjennomgår, kan føre til empati hos leseren, men distansen til det animalske er fremdeles tilstede, og derfor mener Flynn at lesere tåler mer ubehagelige og skremmende scener fra et dyrs perspektiv enn et menneskets.

Når man lar dyret tale for seg selv i selvbiografiske romaner, samtidig som det har sin naturlige dyreadferd, blir dyrene presentert både som antropomorfe og som ikke-antropomorfe på samme tid (Cosslett, 2006, s. 2). Cosslett poengterer også at dyrenes evne til å «snakke» til leseren er det eneste fantastiske elementet i dyreselvbiografiene (2006, s. 63).

Det finnes en tradisjon om å skrive mot en zoologisk korrekthet. Dette har sitt utspring i Canada med Charles George Douglas Roberts (1860-1945) og William Alexander Fraser (1857-1933) (Furuland et al., 1979, s. 202). Disse skrev beretninger om dyr i den kanadiske villmarken. Hos Fraser har dyrene tanker og snakker med menneskespråk. Det er da viktig å påpeke at «författaren anser sig fungera som djurens tolk till ett mänskligt språk» (Furuland et al., 1979, s. 202). For at leseren skal kunne forstå dyret bedre, har altså forfatteren tatt på seg oppgaven å tolke dyrets bevissthet. Forfatteren må ha en god forståelse for dyret for at disse fortellingene skal være virkelighetsnære. Dette krever mye forkunnskaper, spesielt når det er snakk om ville dyr, som vi mennesker har minimalt kontakt med. Hvis det derimot er et husdyr eller et kjæledyr som skal tolkes og 'oversettes', kan det tenkes å være en lettere oppgave, fordi de er mye lettere å oppsøke. Det kan også lettere etterprøves da det finnes mye etologisk forskning på kjæledyr og husdyr. I etologien forsker man på dyrs adferd, og dette har jeg tenkt å ta i bruk for å se om kjæledyrenes reaksjoner i de litterære eksemplene, er etterprøvbare. Se delkapittel 5.1.2. og 5.2.2., av analysen.

Furuland, Lindberger og Ørving sier at «de bästa djurböckerna visar sig således börja med ett barns relationer till ett djur, men utvecklas utöver själva djurberättelsen till att också bli till en psykologisk barnskildring» (1979, s. 204). Her er det snakk om dyrefortellinger hvor et barns forhold til et dyr, hjelper barnet i dets utvikling og hjelper det til å overkomme forskjellige barrierer. Dette er sterkt representert i den barnelitterære kanon, og i disse verkene blir dyret en hjelper som bidrar til barnets utvikling. Her er barnet i fokus og dyret en biperson.

I artikkelen «Animal Heroes and Transforming Substances – Canine Characters in Contemporary Children's Literature» av Michelle Superle (2012), blir hundefortellinger utforsket. Superle ser, i likhet med Furuland, Lindberger og Ørving, på fortellinger hvor hunder redder familier på et psykologisk plan (2012, s. 175). Hunden kommer inn i dysfunksjonelle familier og gjennom sin natur hjelper den menneskene til å nå en høyere humanitet (Superle, 2012, s. 174), hvor de forskjellige uoverensstemmelsene i familien, forsvinner eller blir uviktige. Ifølge Superle har hunder blitt portrettert med en overlegenhet i litteraturen (2012, s. 181), fordi den klarer å oppnå noe som ikke mennesker klarer. Hundens instinkter blir en

motsats til menneskenes samfunnsnormer og fornuft. Denne motsetningen mellom natur og kultur blir et virkemiddel for å oppnå den heroiske statusen (Superle, 2012, s. 175). Et annet virkemiddel er hundens selvstendighet, som forsteker heltestatusen (Superle, 2012, s. 189). Her kan vi stille et spørsmål om hjelperollen kan fungere begge veier. Kan barnet være hjelperen dyret trenger for å overkomme forskjellige barrierer, og er det mulig å sidestille et dyrs utvikling med et barns? Jeg tror det vil være mulig å se en utvikling hos dyret i mine litterære eksempler, men om den kan sidestilles med et menneskes utvikling er usikkert. Likevel er mennesker med på å påvirke kjæledyrets situasjon og selvfølelse. Jeg skal undersøke dette nærmere i del 6.1.2., av drøftingen.

3.2. Etologi

Jeg tar i bruk populærvitenskapelige fremstillinger av etologiske fakta, hvor det er presise fremstillinger som kan belyse mine forskningsspørsmål.

Bjarne O. Braastad, som nevnt i delkapittel 2.2., har skrevet boken *Katten, Adferd og velferd* (2012). Her skriver han om hvordan katter oppfører seg i gitte situasjoner og hvorfor, med vekt på kroppsspråk, lyd og instinkt. Boka blir presentert som veiledende for katteeiere, biologer, veterinærer og dyrepleiere, og vil bidra til forståelse av kattens adferd og forøkelse av kattens velferd. Når Braastad skriver «[a]ll adferd kan forklares ut fra hvordan nettopp denne adferden i denne situasjonen kan bidra til at dyret greier seg best mulig» (2012, s. 7), sier han noe om hvordan kattens instinkter og handlingsmønster fungerer. Kattens oppførsel er instinktbasert og skal alltid bidra til at den klarer seg best mulig. En hypotese jeg har satt meg er at kattene som finnes i mine litterære eksempler handler på en realistisk og zoologisk korrekt måte. Ved å sammenligne mine funn i analysen, med hvordan Braastad beskriver katten, kan jeg finne ut om dette stemmer.

For å få et innblikk i hundens adferd skal jeg se på to bøker om hundehelse og hundeadferd. Boken *Håndbok for hundeeiere* av Dr. Bruce Fogle (2003) tar for seg blant annet grunnleggende informasjon om hundens anatomi, helse og adferd. Den kan forstås som en populærvitenskapelig fortolkning av forskning gjort på hund. Fogle henviser ikke til noen eksterne kilder, men skaper sin etos gjennom sin ekspertise innen dyrehelse og dyreadferd (2003, omslagstekst). Informasjonen som finnes i denne boken er spesielt interessant når vi ser på hundens morsinstinkt. I boken *Forstå din hund, Om hundens normale og unormale*

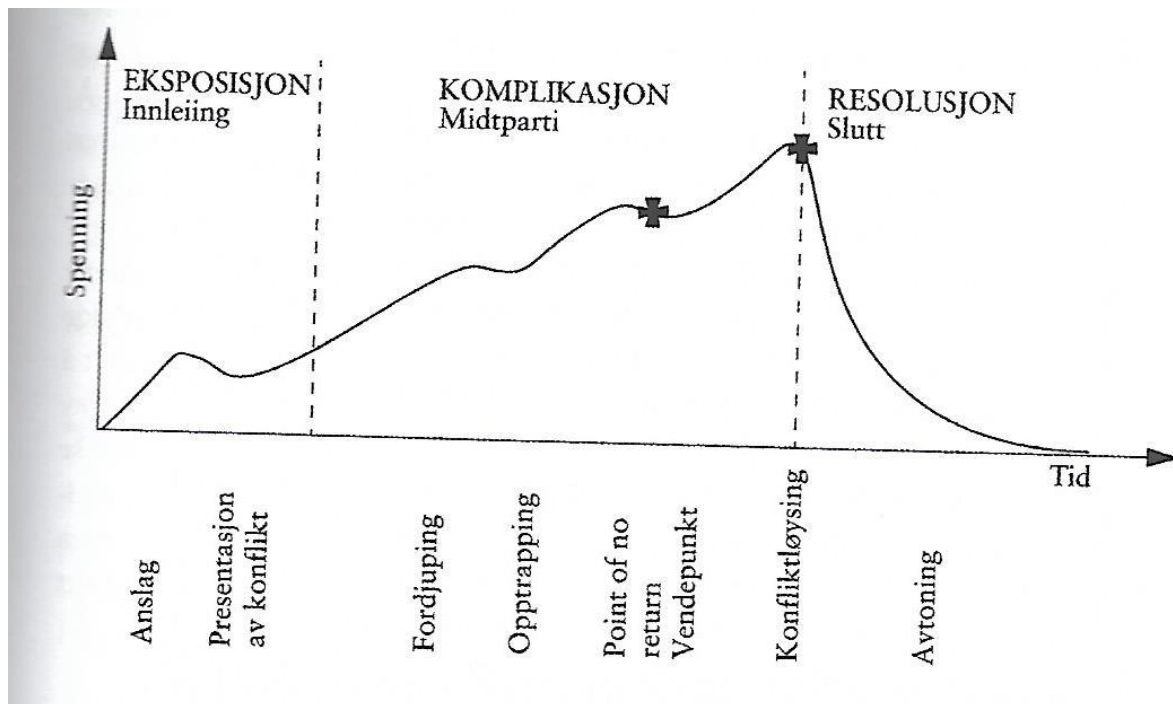
atferd (2009) forklarer forfatter Andres Hallgren at han selv har slitt med atferdsproblemer hos hunder. Han har vært nødt til å lese seg opp på fagstoff og teste ut forskjellige metoder for å trene hundene. De metodene han har hatt suksess med presenterer han i denne boken, samt forklaringer på hundens adferd. Det er her jeg vil hente mest informasjon om hundens adferd og se om det kan sammenlignes med hunden Flekks adferd i *Tiger og Flekk*.

3.3. Narrativ teori

For å kunne forstå oppbygningen og formen på et litterært verk, er det en fordel å ha kontroll over noen begrep som kaster lys over dette. Gaasland skriver i *Fortellerens hemmeligheter* (1999), at narratologi er læren om fortellehandlingen (s. 21). I dette delkapittelet presenterer jeg noen narrative begrep, som jeg senere vil ta i bruk i analysen av de litterære verkene. I *Barnelitteratur- sjangrar og teksttypar* setter Birkeland og Mjør (2012) opp noen struktur- og formskildringer som finnes i all litteratur, men fokuserer på de former og strukturer som er mest vanlige i barnelitteraturen. Jeg vil blant annet ta i bruk noe av det Birkeland og Mjør skriver om i den narrative analysen av de litterære verkene.

En gjennomgående grunnleggende form er hjemme-borte-hjemme (Birkeland & Mjør, 2012, s. 50). Her reiser hovedkarakteren ut fra det trygge og stabile hjemmemiljøet, til et uforutsigbart og gjerne utrygt «borte» hvor hovedhandlingen utspiller seg. Ofte støter hovedkarakteren på en utfordring som den må løse, før den kan komme hjem igjen. Gjennom reisen oppnår hovedkarakteren ofte en «indre utvikling» (Birkeland & Mjør, 2012, s. 50). Hjemme-borte-hjemme er en struktur som egner seg godt i episk diktning, og gir en gjenkjennelig ramme for fortellingen.

Når Birkeland og Mjør skriver om struktur i barnelitteraturen, bruker de ordet «dramaturgi [som] er sett saman av dei to greske orda drama (handling) og ergon (arbeid), som betyr ‘å lage ei handling’» (2012, s. 51). Strukturen som ofte finnes i barnelitteratur er tett knyttet til den i det klassiske dramaet og blir skissert her i denne illustrasjonen.

(Birkeland & Mjør, 2012, s. 51)

Denne spenningskurven stammer fra Aristoteles, som forsto den som normgivende. I denne avhandlingen bruker jeg den deskriptivt. I illustrasjonen kan vi se hvilke dramaturgiske grep man kan finne igjen i en barnebok. Vi ser at en konflikt oppstår og spenningen øker til man kommer til et punkt hvor konflikten blir løst og fortellingen avsluttes. Begrepene som blir brukt i denne spenningskurven står for forskjellige deler man kan finne igjen i fortellingen. Under *eksposisjonen* (innledning) finner vi *anslaget*, som innfører tematikk og stemning, og *presentasjonen av konflikten* som oppstår i fortellingen. I *komplikasjonen* (midtparti) får vi en *fordypning* i konflikten og den blir mer nyansert. Videre vil den *opptrappes* til et *point of no return* eller *vendepunkt*, hvor spenningen eskalerer etter en avgjørende handling eller situasjon. *Resolusjonen* (slutten) begynner når konflikten er løst og spenningen synker, *avtoningen* er siste del av fortellingen og den avsluttes når alle bitene har falt på plass. Spenningskurver som denne er svært utbredt i litteraturen, særlig i populærlitteratur, i tillegg til film og andre medier. Denne spenningskurven er også tilstede i de litterære eksemplene.

I en analyse av en fortelling er fortellerstemmen viktig. Samtidig som fortellerstemmen forteller oss hva som skjer og hvordan det skjer, er synsvinkelen den forteller fra, viktig for å forstå hele teksten. Vi skiller i hovedsak mellom to typer fortellere, førstepersonsforteller og tredjepersonsforteller. Lothe skriver i *Fikson og film* (2003) at skillet mellom disse først og fremst er grammatisk. Førstepersonsfortelleren markerer seg med et *jeg* og i

tredjepersonsfortellingen er personene markert med tredjepersonspronomen *han* eller *hun*, mens fortelleren skjuler seg bak dem (Lothe, 2003, s. 35). Førstepersonsfortelleren er ofte dramatisert i teksten som hovedperson (Birkeland & Mjør, 2012, s. 54). Den har derfor en sterk fortellermotivasjon som er eksistensiell «[forteljarmotivasjonen] er direkte knytt til dei praktiske erfaringane hans, til stemningane og behova hans» (Stanzel referert i, Lothe, 2003, s. 34). I motsetning til Førstepersonsfortelleren er en tredjepersonsforteller utenfor selve handlingen, men setter også sitt preg på handlingen gjennom sitt perspektiv og sin stemme (Lothe, 2003, s. 35). Ifølge Birkeland og Mjør har tredjepersonsfortelleren i oppgave «å formidle heltens perspektiv og subjektivitet» (2012, s. 54). Det er likevel noen ganger tilfelle at en tredjepersonsforteller har sin egen agenda, men dette er sjeldent i barnelitteraturen. Tredjepersonsfortelleren forteller oss hva en karakter tenker og føler, og har derfor mye makt over teksten. Ikke sjeldent har vi å gjøre med en allvitende forteller, og en slik forteller lar ofte synsvinkelen skifte mellom forskjellige karakterer i fortellingen. Tredjepersonsfortelleren kan velge hva som skal komme frem i teksten og legge vekt på det som er viktigst. På denne måten kan han styre leseren i forhold til hvem han/hun skal ha sympati med i en gitt situasjon. Et annet grep som fortelleren kan ta, som alluderer til en muntlig tradisjon, er å tale direkte til tilhøreren med et «du». Dette gir leseren en plass i teksten og skaper et felleskap mellom fortelleren og leseren (Birkeland & Mjør, 2012, s. 55).

Ofte kan også fortellerens stemme smelte over i en av karakterenes stemmer. Dette kalles fri indirekte diskurs. Fri indirekte diskurs er «ein lingvistisk kombinasjon av to stemmar» (Lothe, 2003, s. 74), og formidler både fortellerens stemme og karakterens stemme (tanke eller tale). «Han elska henne!» (s. 74). Dette er et eksempel som Lothe bruker. Kjennetegnene på fri indirekte diskurs kommer frem her med fortidsformen av verbet «elska», og tredjepersonspronomen «han». Denne formen for tale eller tanke har både en narrativ og en litterær effekt. Leser kan ofte få en følelse av spontanitet, og man stiller spørsmål ved hvem som egentlig taler.

Gaasland legger frem noen fortellertekniske virkemidler som er avgjørende i en narratologisk analyse. Bruken av fokusering gir tredjepersonsfortelleren mulighet til å skifte mellom karakterer i fortellingen. Karakteren som har synsvinkelen er den vi ser sammen med, mens karakteren som er forkalobjekt er den vi ser på (Gaasland, 1999, s. 28).

Når Birkeland og Mjør skriver om realisme i barnelitteraturen, skiller de mellom «Den episodiske kvardagsforteljinga» og «den realistiske barneromanen» (2012, s. 56). Den

episodiske hverdagsfortellingen har flere fortellinger som er bundet sammen av tid og karakterer, ofte med hverdagslige situasjoner. Den er ofte preget av humor, men det finnes også eksempler på de som er psykologisk orienterte (Birkeland & Mjør, 2012, s. 57). I den realistiske barneromanen finner vi fortellinger med en mer helhetlig handling.

Spenningskurven som er vist ovenfor finner vi ofte igjen her, og spenningsbøker og andre handlingsorienterte fortellinger finnes innenfor realistiske barnefortellinger (Birkeland & Mjør, 2012, s. 58). Den realistiske barneromanen kan ha en etisk tematikk, hvor problematiske sider ved barns liv utspilles. Her er det ofte to motpoler som settes sammen. «Barnelitteraturen skildrer mange umake par, der styrkeforholdet mellom dei utgjør sjølve motoren i forteljinga» (Birkeland & Mjør, 2012, s. 59). Men en utfordring med den etiske tematikken, er at harmoniseringen ofte kolliderer med kravet til realisme, og legger seg nærmere en romantisk idealiserende retning.

I den realistiske barnelitteraturen kan det også forekomme fantastiske element. Dette skiller seg fra den tradisjonelle realismen. Her er kjennetegnet at fortellingen i seg selv er realistisk, men at den etterhvert kan få en «tilleggsdimensjon som gir det eit eventyrleg eller absurd preg» (Birkeland & Mjør, 2012, s. 64). Et eksempel på dette er snakkende dyr. I mine litterære eksempler blir dyr presentert med et menneskelig språk. Dette vil derimot ikke tilsi at de kan snakke språket med mennesker eller hverandre. Det er lite sannsynlig at dette antropomorfe trekket blir oppfattet som fantastisk av leseren. Jeg vil heller referere til den zoologiske korrektheten hvor forfatteren/fortelleren oversetter dyrets bevissthet på en realistisk måte.

3.4. Ikonotekst og realisme

Tekst og bilde fungerer sammen i litteraturen, de kan både komplimentere og motsi hverandre. Sammen skaper de ikonoteksten. Kristin Hallberg definerer i sin artikkel «Litteraturventenskapen och bilderbokforskningen» (1982), en bildebok som «*en barnbok med en eller flera bilder på varje uppslag*» (s.164, forfatterene utheving). Mine litterære eksempler har illustrasjoner i form av tegninger, men ikke på hvert oppslag. Disse vil etter Hallbergs definisjon bli betraktet som illustrerte barnebøker (Hallberg, 1982, s. 164). Når bilder og tegninger opptrer med verbaltekst, oppstår det en forbindelse mellom disse. Illustrasjonene kan være med på å utfylle mening for verbalteksten, og motsatt. Ifølge

Hallberg skaper disse semiotiske systemene sammen ikonoteksten. Ikonoteksten kan forstås både som metode og som begrep, fordi det brukes i analyse og beskriver sammen bindingen mellom verbal- og visuelltekst. Det er en viktig del av en analyse av en bildebok eller en illustrert bok. Hele verket har en ikonotekst, mens hver side eller hvert oppslag også har sin individuelle ikonotekst (Hallberg, 1982, s. 165). På denne måten kan man få forskjellig mening fra de forskjellige oppslagene. Man kan utforske hvordan illustrasjonene og verbalteksten står i forhold til hverandre, om de samsvarer eller utfyller hverandre. Dette er interessant både i forhold til form og semantisk innhold.

Når man leser litteratur vil man gjøre en vurdering av om det man leser er sant. I sakprosalitteratur og i fiksjonslitteratur setter vi forskjellige kriterier som kan forsterke eller forminske vår forståelse av hva som er sant, eller hva som kunne vært sant. For eksempel kan vi spørre oss selv om en situasjon er mulig, eller om fremstillingen av karakterer og handling er sannsynlig. Dette kalles sannhetsvurderinger.

Ingeborg Mjør (2015) tar for seg sannhetsvurderinger i bildebøker i artikkelen «Humor og alvor i bildeboka». Tekstens sannhetsverdi finnes i de grammatiske strukturene, dette gjelder for både sakprosa og fiksjonstekster. Selv om leser er klar over fiksjonsaspektet i teksten, kan karakterer og situasjoner oppleves med en sannferdighet som strekker seg til et sannsynlig nivå (Mjør, 2015, s. 50). Mjør skriver at for bildeboka er det først og fremst sjanger som viser grad av sannhet (2015, s. 50). I sakprosbildeboka finner man en faglig sannhetsverdi som er etterprøvbart, i fiksjonsbildeboka skiller hun mellom eventyrlig og humoristisk sannhetsverdi (Mjør, 2015, s. 50). Ikonotekstens sannhetsverdi står i forhold til hvor godt det symboliserer virkeligheten, hvorvidt det er realistisk. Særlig illustrasjoner kan være mer eller mindre realistiske, både gjennom stilisering og abstraksjon og gjennom visualisering av tydelige fiksjonskarakterer som svært antropomorfe dyr (Mjør, 2015, s. 49).

Illustrasjonene i litteraturen som skal analyseres i denne avhandlingen, er i større eller mindre grad realistiske i forhold til verbalteksten og virkeligheten. Jeg forstår sannhetsverdi som en vurdering av realismen og sannsynligheten i ikonoteksten. Derfor er det interessant å trekke inn zoologisk korrekthet, antropomorfisme og empatigrunnlag i ikonotekstanalysen. Mjør mener at ikonotekstbegrepet er avgjørende for å forstå sannhetsvurderingene i bildebøkene (2015, s. 61). I ikonoteksten vil man få informasjon både fra verbalteksten og fra illustrasjonene. Dette gjør at man får et bredere grunnlag når man foretar en sannhetsvurdering, eller en realisme-vurdering.

Jeg kommer til å ta i bruk noen begrep i ikonotekstanalysen som jeg vil presentere her. Barthes legger blant annet frem begrepene forankring og avløsning i sin tekst «Billedets retorik» (1980). En illustrasjon kan forankre enkelte deler ved verbalteksten, eller motsatt. Forankringen skjer når det er et samsvar mellom verbal- og visuellt tekst, dette kan også forsterke enkelte elementer i ikonoteksten (Barthes, 1980, s. 49). Avløsning skjer når tekst og bilde virker sammen og komplimenterer hverandre slik at de sammen skaper en handling, som for eksempel i tegneserien (Barthes, 1980, s. 50). Illustrasjoner kan også ha en kontrapunktisk funksjon. Dette vil si at den går utover verbalteksten, med både motstridende og overskridende informasjon (Samuelsen, 1995, s. 14).

3.5 Nærlesning

I artikkelen «What Was 'Close Reading': A Century of Method in Literary Studies» (2016) legger Barbara H. Smith frem hvordan nærlesning har utviklet seg og hvordan den har vært fast inventar i litteraturvitenskapen i nesten et århundre. Hun legger også frem noen argumenter for at nærlesning fremdeles er viktig i dag. Smith vil ikke bruke begrepet metode om nærlesning, hun vil heller kalle det et kjennetegn eller et trekk ved litteraturvitenskap (2016, s. 57), og legger vekt på at nærlesning er brukt for å undersøke forskjellige aspekter ved litterære verk, og at nærleserens intensjon har variert (2016, s. 58). Det er tydelig at Smith ser på nærlesningen som fremdeles relevant, og at den ikke kan unnværes.

Når Smith beskriver nærlesning som et kjennetegn ved litteraturstudier, heller enn en metode, må dette forstås ut i fra litteraturens natur. Hvis man ser på skjønnlitteraturen som en formidler av subjektive fortellinger, bør den som andre humanistiske fag, bli behandlet med en form for subjektivitet (Smith, 2016, s. 68). Med en problemstilling og et teoretisk grunnlag i bakhånd, vil en forsker få muligheten til å utforske det subjektive og unike ved et litterært verk gjennom nærlesning. Hen vil også få både et diskuterbart og individuelt resultat, ut i fra hens tidligere erfaring og kunnskap. Smith skriver at et individuelt resultat gir fordeler som at det kan diskuteres, utvikles og gir mulighet for en felles utvikling og en delt erfaring (2016, s. 68).

Nærlesning er en fleksibel praksis. Med dette mener jeg at den kan romme alle mulige forskningsspørsmål og kriterier. Det er opp til forskeren selv å velge ut det han eller hun mener er viktigst for sitt prosjekt. Forskerens intensjon og litteraturteoretiske grunnlag, trekker frem de elementer ved et verk, som igjen blir brukt i videre analyse (Smith, 2016, s.

58). Selv om praksisen nærlesning blir brukt av flere forskere på samme verk, kan resultatene være ulike. Dette fører oss tilbake til nærlesningens evne til å skape diskusjon, debatt og en delt erfaring.

4. Metode og Materiale

I dette kapittelet skal jeg ta for meg hvilke metoder jeg tar i bruk i denne oppgaven, etterfulgt av utvalgsriteriene for valg av materiale og et sammendrag av de to litterære eksemplene.

4.1. Metode

Jeg har foretatt en verbaltekstanalyse og ikonotekstanalyse av *Tiger og Flekk* (Frohde, 1998) og *Pusegutten og den lille gule* (Lie, 1996). Resultatet av dette er tatt opp igjen i drøftingskapittelet, hvor det settes opp mot teorien jeg har funnet og noen autoriteter på dyrevelferd. Her vil jeg gå nærmere inn på metodene jeg har tatt i bruk, hvorfor jeg har brukt dem og svakheter og styrker med metoden.

4.1.1. Verbaltekst analyse

Nærlesning kjennetegnes ved observasjon av forskjellige elementer og detaljer i en tekst (Kain, 1998). Dette er som regel språklige virkemidler som troper og figurer, motsigelser, kulturelle referanser eller strukturelle elementer - la oss kalle det tekstens bestanddeler. Det er også viktig å finne nyanser i språket og å være observant i forhold til endringer i språkbruk og retoriske virkemidler (Johnson, 2004). I en nærlesning kan man som sagt selv velge hva man vil fokusere på ut ifra hva som er relevant for en eventuell problemstilling. Etter lesningen av den utvalgte teksten, fortolker og drøfter man funnene, gjerne med bruk av utvalgt litteraturteori, historiske eller kulturelle referanser (Kain, 1998).

Jeg har foretatt en nærlesning av noen utvalgte scener fra begge de litterære verkene. Her har jeg tatt utgangspunkt i to av mine forskningsspørsmål. *Hvilke virkemidler blir brukt for å fremstille kjæledyrene(?), og blir kjæledyrene fremstilt zoologisk korrekt eller antropomorft, og kan fremstillingen av kjæledyrene gi et empatigrunnlag i teksten(?)*. Disse forskningsspørsmålene er utarbeidet fra min problemstilling, og tar utgangspunkt i teorien presentert i kapittel 3. Verkene blir analysert hver for seg med utgangspunkt i en klassisk spenningskurve. Gjennom å starte med en analyse av spenningskurven i verket har jeg kommet frem til flere scener som er narratologisk viktige for handlingen. Spenningskurven viser scener som er avgjørende både for handling og for karakterenes personlige utvikling. Den viser også hvordan konflikter presenteres, opptrappes og til slutt løses.

Videre i analysen har jeg tatt for meg de mest sentrale narrative virkemidlene i verkene. Med utgangspunkt i de nærleste scenene har jeg funnet frem til flere virkemidler som er avgjørende for fremstillingen av kjæledyrene. Med bruk av etologiske teorier om hunder og katter har jeg sett på om kjæledyrene er fremstilt zoologisk korrekt eller antropomorft. Også her tok jeg for meg de nærleste scenene og så på hvordan kjæledyrene handlet og reagerte i enkelte situasjoner. Jeg så også på om de ble fremstilt med noen antropomorfe trekk, som for eksempel en reflekterende tankestrøm. I siste del av verbaltekstanalysene, undersøkte jeg om det fantes et grunnlag for at distanse, identifikasjon eller empati kan oppstå i teksten, mellom leser og dyrekarakter. Nærlesning er en subjektiv øvelse og det kan være en utfordring. Men et kriterium for at en lesning er holdbar er at en annen leser skal kunne gå samme vei med den samme innfallsvinkelen og teoretiske grunnlag. Selv om jeg arbeider ut ifra litterære teorier, arbeider jeg også ut ifra min egen erfaring.

4.1.2. Ikonotekstanalyse

Her vil jeg vise tilbake til delkapittel 3.4. hvor jeg presenterer ikonotekstbegrepet og ideen om sannhetsvurderinger i ikonoteksten. I denne delen av analysen tar jeg for meg ikonoteksten i de litterære verkene, både i verket som en helhet og ved enkelte illustrasjoner og tekstpassasjer. Det er viktig å se på hvordan illustrasjonene og verbalteksten samsvarer og hvordan de supplerer hverandre, både i forhold til form og semantisk innhold, for å få et helhetlig bilde av verkene. Som tidligere nevnt tar Mjør (2015) for seg sannhetsverdi og sannhetsvurderinger i bildeboken. Med grunnlag i Mjørs artikkel har jeg også tatt for meg sannhetsverdien og graden av realisme i ikonotekstene jeg analyserer. Denne analysen har også utgangspunkt i forskningsspørsmålene jeg presenterer i del 4.1. Elementene som undersøkes i verbaltekstanalysene blir også trukket inn her. Jeg skal analysere tre illustrasjoner fra *Tiger og Flekk* og to illustrasjoner fra *Pusegutten og den lille gule*.

4.1.3. Drøfting

I kapittel 6. skal jeg drøfte de litterære verkene mot teorien jeg har funnet og mot tekstene som omhandler dyrevelferd. Her har jeg tatt utgangspunkt i det tredje forskningsspørsmålet mitt. *Hvilke ideer og normer for god dyrevelferd kommer frem gjennom tekstens tematikk og virkemidler(?)*. Drøftingen er delt inn i to delkapitler. I det første delkapittelet 7.1., skal jeg se

på den historiske selvbiografiske dyrebiografien. Her vil jeg trekke frem teorien som er presentert i kapittel 3., med hovedfokus på tre faktorer som Cosslett (2006), mener mangler i dagens dyrefortellinger. De tre faktorene er forståelse for dyrs adferd, fortalt på en barnevennlig måte og ideen om dyrevelferd. Jeg har delt dette inn i to delkapitler, hvor jeg tar for meg hvordan de litterære eksemplene mine svarer til disse faktorene. I delkapittel 7.2. skal jeg ta for meg normer for god dyrevelferd i Norge i dag, og sammenligne dette med de to litterære eksemplene mine. For å gjøre dette vil jeg legge frem de nærleste scenene hvor jeg mener jeg har funnet noen normer for god dyrevelferd, og se om dette stemmer overens med hva autoritetene sier om dette. Her vil jeg også presisere noen normer som kommer frem gjennom av fremstillingen av kjæledyrene i de litterære verkene.

4.2. Presentasjon av litterære verk og sammendrag

Det finnes utallige barnebøker som portretterer dyr. For å finne de som passer min problemstilling, har jeg satt opp disse fire utvalgskriteriene: Protagonisten skal være et (eller flere) kjæledyr som gir et innblikk i dyrets tanker og følelser, boken skal være skrevet i en realistisk stil, handlingen skal vise hvordan interaksjonen mellom dyr og mennesker påvirker dyret og tekstene skal vise forskjellige handlingsmønstre hvor dyret opplever motgang.

Primærlitteraturen jeg skal ta i bruk i denne oppgaven er to illustrerte barnebøker, *Tiger og Flekk* av Liv Frohde (1998) og *Pusegutten og den lille gule, en bæsjehistorie* av Sissel Lie (1996). Disse verkene er nesten tjue år gamle, likevel er tematikken like aktuell i 2017. De litterære verkene har til felles at de begge har et eller flere kjæledyr som protagonist med en tredjepersonsforeller. Begge bøkene er skrevet av norske forfattere og er skrevet i en realistisk stil som gjør at dyrets natur kommer frem i bøkene. Det interessante med å bruke dyr som hovedperson er at man får et dypt innblikk i dyrets situasjon. Dette kan vekke mer empati og forståelse for dyret, enn hvis dyret står som biperson i fortellingen. Som kjæledyr er livene deres preget av deres forhold til mennesker, de er underlagt menneskenes nåde og det menneskene gjør påvirker dyrene på forskjellige måter.

I en faglig kontekst kan man påstå at disse verkene er mindre relevant å analysere og tolke, fordi de i stor grad ikke blir lest i dag. Etter å ha mottatt utlansstatistikk fra Bergen Offentlige Bibliotek, er man en tydelig nedgang i utlån (se vedlegg 1 og 2). Hovedgrunnlaget mitt for å velge nettopp *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie* er tematikken i disse dyrehistoriene og realismen i fremstillingen av dyrekarakterene. Barnebøker, som

portretterer dyr, som har blitt utgitt de siste årene har en annen tematikk. De har enten veldig antropomorfe dyr, som for eksempel går med klær og gjør menneskelige ting, har dyr som bi-person med et barn som protagonist eller er satt i et fantastisk univers. Noen eksempler på dette er bildebøkene *Forelska i Feisbukk* av Hans Sande fra 2014 og *Løven og Musa* av Anne B. Ragde 2015. I disse bøkene er dyret protagonisten, men de er ikke kjæledyr og de ville ikke passet inn i mine utvalgs-kriterier på grunn av dyrenes antropomorfe natur. I 2015 kom Liv Frohde, forfatteren av *Tiger og Flekk*, ut med en ny illustrert bok *Jacob og Hunden*, her er det barnet Jacob som er protagonisten, selv om kjæledyret «hunden» står sentralt, faller heller ikke denne boken innenfor mine kriterier.

Jeg vil ikke si at dyrefortellingen er blitt umoderne, samtidig som jeg ikke finner nyere og mer populær litteratur som passer min problemstilling. Slik har jeg funnet ut at *Tiger og Flekk* og *Puseguttene og den lille gule* er de mest relevante titlene ut i fra mine kriterier. I *Tiger og Flekk* er det en hjemme-borte-hjemme tematikk som forsterkes i de forlatte dyrenes kamp for overlevelse i naturen. I *Puseguttene*-bøkene er derimot kattene hele tiden en del av familien, og konflikten mellom kjæledyrets animalske instinkter og menneskenes kulturbaserte reaksjoner driver handlingen.

Sekundærlitteraturen som er valgt til denne oppgaven er allsidig. Jeg har brukt litteraturteori fra det barnelitterære feltet, i tillegg til narrativ teori. Videre har jeg valgt å ta frem etologisk teori, dyrevelferdsloven og andre tekster som omhandler dyrevelferd, med fokus på hunder og katter. Teorien jeg har valgt å trekke frem, er med på å belyse min problemstilling og skal tas i bruk i analysen og drøftingen.

4.5.1. Sammendrag

Her kommer sammendrag av de litterære verkene.

Tiger og Flekk

Tiger og Flekk (1998) av Liv Frohde handler om en hund og en katts reise for å finne et godt hjem. Hunden Flekk har rømt fra et tidligere hjem og katten Tiger blir satt ut i skogen med sin søster Tasse. Ute i naturen møter de hverandre, og sammen finner de veien tilbake til menneskene. De to dyrene former et nært bånd, og selv om de møter flere mennesker på sin reise, tar det lang tid før de former det samme båndet til dem. Menneskene de møter er for det meste gode, men av forskjellige grunner kan ikke dyrene bli værende hos dem. Katten Tiger,

som er en kattunge når vi møter ham, utvikler seg til å bli en katt som er trygg på seg selv og finner ro ved å være med hunden Flekk. Flekk, som har rømt fra sitt tidligere hjem har problemer med å stole på mennesker, men med tålmodighet og kjærlighet blir hun etterhvert tryggere. Flekk har også et sterkt morsinstinkt, som viser seg igjen og igjen. Hun blir også veldig sterkt knyttet til barn og uttrykker et ønske om å beskytte dem.

Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie

Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie (1996) er bok to av fire i serien om Pusegutten, av Sissel Lie. Forfatter Lie skriver om faktiske hendelser i sin egen familie, fra sin egen katts perspektiv og på denne måten er det en biografisk tekst (Oksholen). Jeg har valgt å se bort i fra dette perspektivet og vil fokusere på teksten i seg selv. Katten Pusegutten er en hannkatt som bor med en familie bestående av far, mor og to døtre. Det er tydelig at Pusegutten har et spesielt godt forhold til den yngste datteren, Lisa. En dag flytter en ny katt inn i huset, en liten gul hunkatt som ender opp med navnet Den lille gule. Pusegutten trives ikke med den nye katten, og det tar tid før han godtar henne som en del av familien. Den lille gule er fremdeles kattunge og prøver å finne sin plass i huset. Samtidig som friksjon skapes inne i huset, er det mye som skjer ute også, for eksempel andre katter som Pusegutten jager bort fra hagen og fugler som skal jaktes på. Ved at en ny katt kommer inn i livet til Pusegutten blir hans rutiner og hans forhold til menneskene forandret. Den lille gule har blitt tatt fra det livet hun kjenner til en helt ny tilværelse, som hun opplever som skremmende til tider. Gjennom historien, som er bygget opp av mindre hverdagsfortellinger, kommer det frem hvordan menneskenes valg påvirker dyrenes liv og trivsel.

5. Analyse

I dette kapitlet skal jeg analysere de litterære verkene hver for seg. Jeg starter med *Tiger og Flekk* av Liv Frohde (1998), deretter vil jeg ta for meg *Pusegutten og den lille gule, En Bæsjehistorie* av Sissel Lie (1996). Verkene blir analysert på samme måte, med utgangspunkt i en spenningskurve. Videre skal de analyseres i forhold til narrativ teori, hvor jeg ser på de mest sentrale narrative virkemidlene i fortellingene. Jeg skal også nærlese verbalteksten, med fokus på zoologisk korrekthet og antropomorfisme, etterfulgt av distanse og empati. Jeg skal avslutte analysene med en ikonotekstanalyse, med vekt på de samme aspektene. Jeg har tatt utgangspunkt i to av forskningsspørsmålene mine, for at analysen best mulig skal kunne belyse min problemstilling.

5.1. *Tiger og Flekk*

Ifølge Birkeland & Mjørs definisjon på en illustrert realistisk barneroman, kan *Tiger og Flekk* forstås som det (2012, s. 58). Ifølge definisjonen av «Den realistiske tradisjonen» beskrevet i *Litteraturvitenskapelig leksikon*, skal fortellingen være forankret i den virkelige ytre verden (Realisme, 2007). Dette er tilfelle i *Tiger og Flekk*. Individets sansning og inntrykk driver romanen, og den har til tider en etisk tematikk når man ser på hvordan dyrene blir behandlet av mennesker. Det er lite i boka som strider imot det som er sannsynlig i virkeligheten, foruten noe antropomorfisme. Strukturen i denne barneromanen kjennetegnes som hjemme-borte-hjemme. Kjøledyrene utvikler seg på sin leting etter et hjem, og man får inntrykk av at de på slutten av fortellingen er mer avbalanserte og tilfredse dyr.

Hjemme-borte-hjemme-strukturen og spenningskurven i denne realistiske barneromanen gir grunnlag for utvalget av scenene jeg har valgt til nærlesningen. Spenningskurven viser hvilke scener som er narratologisk viktige, og interessante for min forskning. De er avgjørende både for handlingen og for dyrekarakterenes personlige utvikling. Den klassiske spenningskurven, som presentert i delkapittel 3.3., skal her settes opp mot handlingen i *Tiger og Flekk*.

Ekspansjonen eller innledningen, består av de fire første kapitlene. Anslaget som innfører tematikken og stemningen starter allerede på første side, hvor kattungene Tiger og Tasse, og kattermoren Silke blir presentert liggende i kurven. Anslaget utvikles til presentasjonen av konflikten hvor kattungene Tiger og Tasse blir tatt fra moren Silke og satt ut i skogen og

avsluttes med Tasses død. Konflikten og opptrappingen av spenningen, er knyttet til at dyrene er hjemløse og ikke vil klare seg lenge alene.

I komplikasjonen eller midtpartiet, kapittel fem til sytten, møtes katten Tiger og hunden Flekk, og de etablerer en sterk relasjon til hverandre. Flekks frykt for mennesker er tydelig og forsterkes gjennom slåsskampen med hunden Rex. Med dette fordypes konflikten. I møte med Kristian og Bestefar i det røde huset og Jesper og Lisa i campingvogna blir konflikten mer nyansert. Hos Kristian og Bestefar lærer Flekk at mennesker kan være snille og gi dyrene mat, husrom og omsorg. Når de er hos Jesper og Lisa, blir Flekk svært knyttet til babyen, Sebastian, når han kommer til verden. Selv om Flekk blir mer og mer trygg på mennesker, og både hun og Tiger blir tatt godt hånd om, blir de to dyrene forlatt av menneskene på forskjellige måter. Konflikten opptrappes ved møte med Ingvild, Halvor og babyen Hilde på Hamre gård, som blir et nytt potensielt for-alltid-hjem for kjæledyrene. Her blir Flekk sterkt knyttet til babyen Hilde og vugger vognen hennes når hun gråter. Katten Tiger liker seg også her. En natt begynner låven å brenne, Tiger og Flekk våkner av lukten og vekker Ingvild og Halvor som får reddet hestene ut. Her har kjæledyrene funnet seg til rette hos den lille familien, de viser sin nytte og verdi for menneskene.

Vendepunktet kommer i siste kapittel. Her har Tiger og Flekks bilde kommet i avisen etter brannen, og en dame har tatt kontakt angående Flekk. Flekk viser aggresjon overfor damen, som viser seg å være den tidligere eieren. Når hun deretter innrømmer å ha brukt vold mot hunden, tilbyr Ingvild å kjøpe Flekk. Dette går den tidligere eieren med på, og Flekk har offisielt fått et nytt hjem. Det er ingen som tar kontakt angående Tiger, så familien bestemmer seg for å beholde ham også. Nå har dyrene endelig fått seg et hjem og konflikten er løst. I avtoningen løper Tiger og Flekk en seiersgang rundt på tunet og boken avsluttes med setningen, «Tiger og Flekk var kommet hjem!» (1998, s. 122).

Jeg skal nærllese flere scener som viser seg å være viktige i forhold til spenningskurven. Analysen er inndelt i fire områder, narrative virkemidler, zoologisk korrekthet vs. antropomorfisme, distanse vs. empati og ikonotekstanalyse.

5.1.1. Narrative virkemidler

De narrative virkemidlene i en skjønnlitterær tekst er viktige for å presentere handlingen i en fortelling. Analyse og tolkning av de narrative virkemidlene styrker leserens oppfatning av

verket. En viktig del av de narrative virkemidlene som gir dyrene stemme er fortellerstemmen. I *Tiger og Flekk* finner vi en tredjepersonsforteller gjennom hele verket. Tredjepersonfortelleren er en ekstern forteller, som skifter mellom forskjellige fokalobjekt. Fokalobjektet er, ifølge Gaasland i *Fortellerens hemmeligheter* (1999), den eller det, fortelleren forteller om, altså den leseren ser på (s. 28). Tiger og Flekk er hovedfokalobjektene og hos disse karakterene skifter fortelleren mellom indre og ytre fokusering. Indre fokusering viser fokalobjektets egne tanker og følelser (Gaasland, 1999, s. 30). «Hunden vasket ham akkurat som Silke pleide å gjøre. Tiger krøp sammen. Han lukket øynene. Varmen spredde seg i kroppen som solskinn igjennom pelsen. Det begynte å dure nede i halsen på ham» (Frohde, 1998, s. 22). Her er katten Tiger fokalobjektet. Similer som 'solskinn igjennom pelsen' viser Tigers tanker og assosiasjoner. Durlingen i halsen viser en følelsesmessig reaksjon på Flekks vasking. Det er kun hos Tiger og Flekk man får en indre fokusering. Ytre fokusering er når fokalobjektets ytre attributter og positurer blir vist (Gaasland, 1999, s. 30). «Faren bøyde seg og klappet ham på ryggen. Hånden strøk fram og tilbake i den stripete pelsen. Så tok han et godt tak i nakkeskinnet og løftet Tiger opp» (Frohde, 1998, s. 9). Her er faren fokalobjektet, og hans handlinger beskrives gjennom ytre fokusering. Fortelleren skifter raskt mellom ytre og indre fokusering. Dette er et virkemiddel som gir flyt til fortellingen, men den gjør også at hovedfokuset til leseren er på dyrene. Fortelleren følger trofast enten Tiger eller Flekk, og sammen med den indre fokuseringen er dette med på å gjøre Tiger og Flekk til hovedpersoner.

Vi møter her en etterstilt narrasjon, det vil si at fortelleren forteller i fortid og det han forteller om har allerede skjedd (Gaasland, 1999, s. 26). Vi finner litt forskjellig tempo i fortellingen, ellipser hvor fortelleren har hoppet over tid, scener hvor tiden går i et naturlig tempo, oppsummering og forlengelse av tiden.

Sola var på vei over åskanten, rød og lav. Den lignet på det røde nøstet som Kjersti slengte over gulvet hjemme. Tiger og Tasse pleide å slåss om å fange det mens Kjersti lo og rykket i nøstet så det for under sofaen og bak benken ved vinduet og vevde stua inn i et nett av røde tråder. (Frohde, 1998, s. 18)

Dette er et eksempel på forlengelse av tiden, med både naturbeskrivelser og en analepse hvor en scene fra kattungenes tid 'hjemme' blir skildret. Vi kan si at i forlengelsen får fortelleren mulighet til å gi leseren mer informasjon om omgivelser og tilgang til karakterenes refleksjoner. Det er tilfellet i dette sitatet, og gjennom Tigers refleksjon, analepsen, får leseren mulighet til å bli bedre kjent med ham. Det er flere eksempler på analepser og prolepser i

Tiger og Flekk. Kapittel tittelen «Det Farlige dyret» forteller at Tiger kommer til å møte et farlig dyr. I dette kapittelet møter Tiger Flekk, som potensielt er farlig for ham. Etter møtet mellom Tiger og Flekk kommer en rev. Dette viser seg å være det farlige dyret. Tiger søker trygghet hos Flekk, og slik etableres deres relasjon. Denne prolepsen er med på å skape spenning, den er også med på å skape tanken om at Flekk virkelig kunne vært farlig for Tiger. I *Tiger og Flekk* fører analepsene og prolepsene til spenning i handlingen. I tillegg gir de leseren mulighet til å få et innblikk i kjæledyrenes tanker og følelser.

Fortelleren beskriver dyrenes kroppsspråk og lyder for å vise emosjonelle reaksjoner. «De sto mot hverandre med spente, sitrende kropper og stirret olmt inn i øynene på hverandre. – Kom deg vekk fra min hage, knurret det illevarslende fra strupen til den svarte» (Frohde, 1998, s. 39). Her ser vi at fortelleren også oversetter dyrenes lyder til menneskespråk, og det blir presentert i teksten som dialog. Dette skjer bare når dyrene kommuniserer med hverandre, og det skjer bare en gang mellom to forskjellige arter. Katten Tiger roper på hunden Flekk når de kommer bort fra hverandre etter møtet med en elg. «- Flekk, ropte han forsiktig og mjauet ynkelig» (Frohde, 1998, s. 74). For det meste er det bare mennesker som har dialog og snakker med hverandre og dyrene. Dyrene responderer med kroppsspråk og av og til lyder som maling eller knurring. Fortellerens oversettelse av dyrespråket er drøftet videre i delkapittel 6.1.2..

Et språklig virkemiddel som viser hvordan hunden og katten er hovedpersoner i fortellingen, er at selv om de får forskjellige nye navn av menneskene som de møter, blir de opprinnelige navnene fremdeles brukt i teksten. Dette er først og fremst en stor hjelp for leseren, men det er også med på å etablere og holde på Tiger og Flekk som karakterer i fortellingen, selv om de utvikler seg.

Noen ganger får vi et inntrykk av å se verden gjennom kjæledyrenes øyne, gjerne gjennom parafrasering. Dette språklige virkemiddelet spiller på Tigers dårlige ordforråd. Når vi møter Tiger, er han kattunge, og i motsetning til Flekk har han ikke vært borte fra hjemmet før. Dette gjenspeiles i hans møte med forskjellige dyr og objekter. Han har et mangelfullt vokabular, og når han og Flekk møter Jesper spillende på en fele utenfor campingvognen, blir det beskrevet slik.

Han holdt en kasse med noen lange stenger med den ene hånden. Den hvilte mot haken hans. Han strøk med en lang stav over strengene, og musikken strømmet ut av kassa. Midt imot var det et hus. Det sto ikke på bakken, men på hjul. (Frohde, 1998, s. 14)

Senere i teksten blir de riktige ordene `fela´ og `campingvognen´ brukt. Når Tiger ser hønene på gården på Hamre blir det beskrevet slik «Bak det røde huset fikk han se en mengde store, feite fugler som spankulerte omkring inne i et bur» (Frohde, 1998, s. 104). Når ting og dyr blir beskrevet som noe fremmed har dette en underliggjørende effekt. Leseren ser det vante gjennom et nytt blick (Sjklovskij, 1916, s. 19). Bruken av perifraser fremstiller katten som ung og uerfaren. Det viser også hvor nytt alt rundt han er for ham, men man får ikke inntrykk av at han er redd for det han ikke kjenner.

De narrative og språklige virkemidlene i *Tiger og Flekk* er med på å gjøre kjæledyrene til hovedkarakterer i fortellingen. De skaper også spenning og gir leseren et innblikk i dyrenes tanker og personlighet, og skaper empati og distanse i forholdet mellom dyrekarakterene og leser. Dyrekarakterenes fremstilling som antropomorf eller zoologisk korrekt kommer også frem gjennom narrative og språklige virkemidler.

5.1.2. Antropomorfisme vs. zoologisk korrekthet

Antropomorfismen er ofte lett gjenkjennelig i barnelitteraturen. Antropomorfe dyrekarakterer kjennetegnes ved at de har menneskelige trekk, de går i klær, snakker menneskespråk, kjører bil, koker mat og lignende. Når dyrekarakterer derimot blir fremstilt med en zoologisk korrekthet, blir de fremstilt mer virkelighetsnært. De oppfører seg og ser ut som dyr, i en etologisk riktig forstand.

Etter gjennomlesning av denne realistiske barneromanen, mener jeg at både Tiger og Flekk er fremstilt nærmest zoologisk korrekt, men for å undersøke dette nærmere skal jeg ta for meg hvordan kjæledyrene Tiger og Flekk blir fremstilt i noen utvalgte scener og se om de er fremstilt antropomorft eller zoologisk korrekt. Grunnlaget for denne analysen er hentet fra etologien og bøker som beskriver hunder og katters naturlige oppførsel, instinkter og reaksjoner. Jeg skal starte med hvordan kattene blir fremstilt.

Kattemoren Silke reagerer kraftig når kattungene, Tiger og Tasse, blir tatt fra henne. Hun hveser mot faren og kommer etter dem ut. «Tiger hørte hvesingen fra Silke. Hun hadde presset seg med ut gjennom døra og løp ved siden av faren og dyttet hodet om og om igjen mot sekken» (Frohde, 1998, s. 10). Når Silke hveser, er dette en advarsel til faren. Ifølge Braastad i *Katten, Adferd og velferd* (2012, s. 45) er dette et defensivt signal, og hun viser at hun vil gå til angrep hvis han kommer for nært. Når faren løfter henne opp for å bære henne

inn i huset igjen, klorer hun mot jakken hans, uten effekt. «Klørne rispet mot det stive stoffet» (Frohde, 1998, s. 10). Kattemoren reagerer ganske sterkt her, men Braastad skriver at maternal aggresjon kan forekomme (2012, s. 129). Dette skjer hvis kattemoren føler at ungene er truet og hvis hun ikke er trygg på den som forstyrrer henne og kattungene. Videre er det beskrevet at «Silke skrek og hoppet mot sekken» (Frohde, 1998, s. 10). Skriking er ikke beskrevet i Braastads bok, men det kan forstås som et høylytt maju. Jeg forstår det slik at kattungens alder er en viktig indikator på hvordan kattemoren vil reagere på en slik situasjon. Braastad skriver at kattemoren vil bli sliten av kattungene etter hvert som de blir eldre, særlig på grunn av amming (2012, s. 21). Det kommer ikke klart frem hvor gamle kattungene er, men andre kullsøsken er blitt gitt bort. Det kommer ikke frem hvordan kattemoren reagerte på at de ble tatt fra henne. Silkes reaksjon på at kattungene blir tatt fra henne er ganske kraftig, og kan leses antropomorft. Styrken i aggresjonen hennes, får henne til å nesten reagere som et menneske ville gjort og kjemper for å få ungene tilbake. Likevel kan vi forstå hennes reaksjon som maternal aggresjon og derfor kan det også leses som en zoologisk korrekt handling, som er overdrevet til å bli antropomorf.

Når Tigers søster Tasse dør, forstår han ikke hva som har skjedd. Hun dør mens de sover og han tror hun sover fremdeles. Han prøver å vekke henne flere ganger.

Tiger satt tålmodig ved siden av søsteren og ventet på at hun skulle våkne. Av og til ropte han på henne og slikket henne i ansiktet. Men Tasse lå bare med beina rett ut i luften og var så forferdelig stille.

Lenge satt han slik. Han ropte ikke lenger, for Tasse ville ikke svare. Tiger strøk seg med labben over snuta. Så reiste han seg og gikk videre gjennom gresset på jakt etter Silke. (Frohde, 1998, s. 16-17)

Tigers reaksjon på at søsteren ikke våkner kan virke ganske hjerteskjærende, fordi han ikke sørger noe særlig over henne. Jeg forstår dette som en naturlig og zoologisk korrekt reaksjon. Braastad skriver ikke direkte om kullsøskens død, men om hvordan indre og ytre stimuli fører til adferd. Indre stimuli er kattens personlighet og tidligere erfaring, mens ytre stimuli er en situasjon som påvirker katten (Braastad, 2012, s. 86). Sammen gir dette katten motivasjon til en gitt adferd. Kattens emosjoner har også en påvirkning på kattens adferd og i enkelte tilfeller kan de overskygge ytre stimuli (Braastad, 2012, s. 89). I situasjonen som er beskrevet ovenfor er Tiger allerede sulten, sliten og på jakt etter trygghet, mat og varme. Vi kan forstå dette som hans emosjoner på dette tidspunktet. Tasses død kommer i tillegg til dette, som ytre stimuli. Tiger har ingen tidligere erfaring med død og forstår ikke hva som skjer. Likevel er

det naturlig for kattunger å skilles med kullsøsken. Dette har Tiger vært med på tidligere. Tigers emosjoner og behov blir etter en stund viktigere enn å vekke Tasse og derfor drar han videre uten henne. Tasse blir nesten ikke nevnt igjen i fortellingen og dette forstår jeg også som naturlig zoologisk korrekt katteadferd, det er ingen grunn for at Tiger skal sørge over søsteren Tasse.

Når Tiger så er alene i skogen, blir hans kroppsspråk beskrevet. «Så begynte han å gå bortover stien, smøg seg fremover med halen sopende etter seg mens han speidet til alle kanter» (Frohde, 1998, s. 19). Her har han nettopp hørt et ul i det fjerne. Denne kroppsholdningen er ifølge Braastad defensiv (2012, s. 49). Dette er et eksempel på hvordan Tigers kroppsspråk og mimikk samsvarer med den zoologisk korrekte måten å forstå katters kroppsspråk.

Etter møtet med Flekk, holder Tiger seg på avstand og følger nøye med på hunden, som for det meste overser katten og holder på med sitt. Det er ikke før reven kommer at Tiger virkelig tar kontakt med Flekk, og søker trygghet hos henne. «Han spratt opp med et kjempehopp, og før han visste ordet av det, lå han klemt inne mellom labbene til hunden. Han trykket seg livredd inn mot det hvitflekkebrystet» (Frohde, 1998, s. 21-22). Denne adferden kan også forstås som zoologisk korrekt, og igjen vil jeg vise til Braastads teori om indre og ytre stimuli og emosjoner. Tigers frykt for reven overstiger skepsisen til hunden, som ikke viser tegn til å være en trussel, og Tiger har allerede vist interesse for den.

Hunden Flekks atferd skal også undersøkes. Jeg vil starte med scenen hvor hun klarer å produsere melk til Tiger. «Tiger strakte seg mot pattene hennes, tok en i munnen og begynte å suge. Han spisset munnen og dro til. Da kjente han noe vått i halsen. Han sugde ivrigere. Munnen var full av melk!» (Frohde, 1998, s. 27). Dette er et par dager etter møtet mellom de to, og Tiger har prøvd seg på pattene tidligere uten å få noe resultat. Det er altså ingen tegn til at Flekk nettopp har hatt et kull med valper, og derfor har melk i pattene. Ifølge Fogle (2003, s. 30), er det hundens hormoner som styrer dens kroppslige funksjoner, både i henhold til interne og eksterne endringer. Møtet med Tiger er en ekstern endring, og Flekk viser evne til å ta vare på han blant annet gjennom å holde ham varm gjennom natten. Møtet med Tiger og viljen til å passe på ham, kan ha startet en hormonell reaksjon som gjør at hun begynner å produsere melk. En annen mulighet for melkeproduksjonen er innbilt svangerskap/valping. Ifølge både Fogle (2003, s. 140) og Hallgren (2009, s. 138) vil en tisse bli innbilt svanger, og gå gjennom et hormonelt svangerskap, cirka to måneder etter løpetiden, uavhengig om hun er

drektig eller ikke. Dette fører til at kroppen reagerer som om den var svanger, med melkeproduksjon, og eggstokkene produserer progesteron, som er et drektighetshormon. Det er umulig å vite sikkert om Flekk på dette tidspunkt i fortellingen er innbilt svanger, men det er sannsynlig at Tiger var heldig og møtte henne på det tidspunktet når hun var best egnet til å ta seg av ham. Derfor forstås Flekks melkeproduksjon som en zoologisk korrekt fremstilling av en hunds mulige kroppslige funksjon.

Et av hundens sterkeste instinkt er dens flokkmentalitet. Jeg skal her ta for meg noen scener hvor jeg mener at denne styrer Flekks handlinger og reaksjoner. Hallgren bruker ulveflokk og villhund flokken som eksempler for å beskrive hundens flokkmentalitet (2009, s. 47-52). Han sier at alfadyrene fungerer som foreldre i en menneskefamilie. Når alfadyrene får valper, blir hele flokken værende i nærheten av hiet, og området bevoktes strengt for å beskytte valpene (Hallgren, 2009, s. 47). Rangordningen etableres av de yngre medlemmene, ut av hengivenhet til de eldre alfadyrene. Dette kan overføres til domestiserte hunder, som ser på de voksne menneskene i flokken som alfadyr. Dette forholdet er etablert på en aktiv underkastelse fra hunden (Hallgren, 2009, s. 49). Fogle skriver at på grunn av hundens flokkmentalitet er den villig til å forsvare flokkens territorium, altså flokkens hjem (2003, s. 135).

Flekk viser en sterk beskyttelsestrang overfor de to babyene vi møter i fortellingen. Først er det Sebastian som er barnet til Jakob og Lisa. Flekk møter han med en gang han kommer hjem fra sykehuset, og da har Tiger og Flekk allerede blitt en del av den lille familien.

I dagene som fulgte slapp ikke Flekk Sebastian av syne. Når han lå i den blomstrete bagen sin ute på vollen, la hun seg tett inntil. Der lå hun time etter time og passet på ham. En bedre barnepike kunne ikke Lisa og Jesper ha fått. (Frohde, 1998, s. 93)

Beskyttelsesbehovet som Flekk har overfor lille Sebastian, kommer fra hennes flokkmentalitet og kan leses som en zoologisk korrekt fremstilling av hundeadferd.

Når Flekk møter babyen Hilde i vognen og følger etter barnepiken, kan det tenkes at hundens reaksjon kommer fra dens tidligere erfaring med babyen Sebastian, og at hun kanskje tror det er Sebastian. Flekk reagerer på lyden av gråt, hun finner Hilde i vognen alene og begynner å vogge den. «Flekk stod en stund og tippet på barnet. Så hoppet hun ned. Hun la hodet inntil vogna og gav seg til å rugge den» (Frohde, 1998, s. 99). Flekk kan her ha handlet på bakgrunn av flokkmentalitet og sin tidligere erfaring med babyer. Samtidig vil jeg sette spørsmålstejn

ved om barnets gråt er nok for å få hunden til å vite hva hun skal gjøre for å stoppe gråten. Hunder rugger ikke på valper når de piper, de legger seg inntil dem og gir dem mat og varme. Derfor vil jeg se på handlingen ved å vogge vognen som antropomorf. Dette er det eneste stedet hvor jeg har oppdaget at hunden Flekk har en antropomorf oppførsel. Flekks tiltrekning til barnegråten kan stamme fra tiden med Sebastian, og er derfor sannsynlig ut i fra et zoologisk perspektiv.

Hundens flokkmentalitet viser seg også på andre måter, blant annet igjennom omsorg for sine eiere og beskyttelse av territoriet. På vinteren når Tiger og Flekk bor hos Kristian og bestefaren, faller bestefaren på isen når han skal hente posten. «Flekk løp ut i veien. Hun løp oppover og nedover og bjeffet høyt, men det var ingen på veien og ingen tittet ut gjennom de tomme rutene i husene heller» (Frohde, 1998, s. 67). Når ingen kan komme og hjelpe bestefaren, legger Flekk seg over ham for å holde ham varm til Kristian kommer hjem fra skolen. Ved å gjøre dette, forhindrer hun at bestefaren fryser i hel i snøen. Denne handlingen viser at Flekk har en stor omsorg for bestefaren og at hun ser på ham som alfadyr i flokken, på denne måten er scenen zoologisk korrekt.

På Hamre gård våkner Flekk en natt av en ukjent lukt. Tiger våkner også, men det er Flekk som gjør alt hun kan for å varsle Halvor og Ingvild, når kjæledyrene ser flammene fra loven. «Hun sprang mot døra til Ingvild og Halvors soverom, og med et kjempehopp stod hun midt i senga mellom de to og vekket dem med et øredøvende leven» (Frohde, 1998, s. 111). Slik får de reddet hestene ut fra brannen, før låven kollapser. Flekks raske reaksjon viser hvordan stresshormonene er satt i gang av den eksterne endringen, og hvordan hun med en gang forstår at hun må advare flokkens ledere. Dette er også en zoologisk korrekt handling.

Jeg har også nærlest tre scener hvor Flekk handler for sin egen trygghet. Først ut er kampscenen med hunden Rex. Tiger er fremdeles kattunge, Flekk er blitt tynn og er veldig sulten. De kommer seg ut av skogen til et boligområde hvor Flekk begynner å rote i noen søppelkasser for å se om hun kan finne mat. Eierne av disse søppelkassene liker ikke dette, og sender ut hunden sin Rex for å forsvare hjemmet. Det er en blodig kamp som Flekk vinner. «Den stoppet noen meter fra Flekk mens den gjødde så fråden stod om munnen. Flekk kastet beinet til side og spratt opp» (Frohde, 1998, s. 39). I denne scenen vil jeg undersøke om Flekks reaksjon på den angripende hunden er zoologisk korrekt. Hunden Rex handler etter flokkinstinkt sitt og eierens kommando, mens Flekk kunne ha løpt vekk og sluppet unna kampen og risikoen for å bli hardt skadet. Når Rex kommer løpende mot Flekk har hun

akkurat funnet et bein som hun tygger på, hun har altså endelig funnet mat. Dette er hennes motivasjon for å sloss, og det gjør at handlingen hennes også her er zoologisk sannsynlig.

Denne kampscenen er en scene hvor hundene snakker til hverandre med dialog. Som nevnt i 6.1.1. oversetter fortelleren dyrenes språk til menneskespråk, dette er en antropomorf måte å fremstille dyrene på. Det faktum at dette er en barneroman gir fortelleren litt slingringsmonn. Når denne oversettelsen brukes i en zoologisk korrekt kontekst gir det fortelleren mulighet til å gjøre situasjonen mer forståelig for barn, samtidig som den fremdeles blir holdt zoologisk intakt.

Neste scene hvor Flekk handler for sin egen trygghet er når hun møter igjen sin gamle eier. Flekks gamle eier har ikke vært snill mot henne, og hun har fremdeles arr som viser hvor hun ble pisket. Hun reagerer med å knurre og glefse mot den tidligere eieren når hun skal ta på henne båndet.

Hun holdt lenken som om hun ville kaste den over hodet på hunden som en lasso. Da vred Flekk på hodet så ørene smalt mot kinnbeinet. Hun glefset mot hånden til damen. En snerrende lyd kom fra strupen. (Frohde, 1998, s. 120)

Det er tydelig at Flekk er redd og veldig ukomfortabel i denne situasjonen, og at den tidligere eierens handlinger har satt sitt preg på Flekk. Dette kunne vært en antropomorf handling, fordi Flekk husker dette så godt selv om det har gått et år. Ifølge Hallgren kan unghunder få varig endring av adferden etter å ha blitt utsatt for en sjokkartet hendelse (2009, s. 162). En hund kan også være aggressiv og mistenksom mot en person i husstanden og denne aggressiviteten er ofte forbundet med smerte (Hallgren, 2009, s. 207). I denne scenen reagerer Flekk så kraftig på eieren fordi hun forbinder henne med smerte, og sjokket som fulgte har gjort Flekk redd for henne. Flekks oppførsel her kan dermed sannsynliggjøres som zoologisk korrekt.

Både hundene og kattene blir for det meste fremstilt zoologisk korrekt i *Tiger og Flekk*. Fortellerens interne og eksterne fokusering får frem dyrets kroppsspråk og grunnlag for handling. Ved å fremstille dyrene zoologisk korrekt får leseren korrekt kunnskap om dyrs adferd, og dermed kan leseerfaringen ha en overføringsverdi til virkeligheten. De stedene hvor vi finner antropomorfe fremstillinger møter vi ofte en overdrivelse av det zoologisk korrekte, eller oversettelse av dyrenes tale. Grunnlaget for å overdrive de zoologisk korrekte fremstillingene er at dette skaper mer empati til dyrekarakterene. Dette skal undersøkes nærmere i neste delkapittel.

5.1.3. Distanse vs. empati

Her skal jeg undersøke om formidlingen av kjæledyrene i *Tiger og Flekk* oppmuntrer til distanse og empati. Jeg går ut ifra Flynns (2004) tanker rundt leserens oppfattelse av dyrehistorien, og hvordan leseren får en opplevelse av distanse eller empati til dyrene, som er gjort rede for i teorikapittelet. Jeg skal ta for meg tre nærleste scener hvor dyrene blir utsatt for sterke fysiske og psykiske påkjenninger, for å undersøke om distanse og empati kan oppleves igjennom fremstillingen av disse scenene og fortellingen generelt. Om kjæledyrenes følelser og tanker blir fremstilt zoologisk korrekt eller antropomorft vil også tas med i denne undersøkelsen, fordi jeg mener dette har en avgjørende effekt på leserens empati og distanse.

Silkes reaksjon på at kattungene blir tatt fra henne, er en zoologisk korrekt reaksjon som, som sagt, er overdrevet til å bli antropomorf. Selv om hennes tanker og følelser ikke er eksplisitt beskrevet, kan de lett tolkes ut i fra hennes oppførsel og lydene hun lager. Silkes voldsomme morskjærighet til kattungene er et virkemiddel som skaper empati hos leseren. Likevel er Silke en katt, og dette skaper distanse til leseren, og gjør at fortelleren kan overdrive situasjonen til å bli slik den er beskrevet. Når hennes handlinger er antropomorfe, er ikke distansen like mye tilstede som vi kan se andre steder i fortellingen, fordi handlingene er mer menneskelige og derfor mer identifiserbare.

Tigers reaksjon på Tasses død, er en scene hvor distansen, som en dyrekarakter kan skape, kommer frem. Her er Tigers handlinger zoologisk korrekte og han går fra Tasse når hun ikke vil våkne. Likevel er det også empatiske innslag i denne scenen.

Men Tasse bare sov. Tiger begynte å slikke henne. Først på hodet og så nedover magen. Men Tasse ville ikke våkne. Tiger dyttet hardt til henne med snuten. Hun rullet rundt og ble liggende med alle fire beina rett opp i lufta.

– Tasse, mjauet han [Tiger] igjen. Men Tasse rørte seg ikke.

Tiger satt tålmodig ved siden av søsteren og ventet på at hun skulle våkne. Av og til ropte han på henne og slikket henne i ansiktet. Men Tasse bare lå med beina rett ut i lufta og var så forferdelig stille. (Frohde, 1998, s. 16)

Her får vi kun innblikk i Tigers følelser og tanker gjennom handlinger og lyder, som i scenen med Silke. Tiger prøver innstendig å vekke søsteren, og når han ikke får dette til, venter han. Det er ikke vanskelig å synes synd på Tiger her. Noe av grunnen til dette er gjentagelsene av

at Tasse må våkne, at Tiger slikker henne og at Tasse ligger stille med beina i luften. Gjentakelsene gir en effekt av venting og forsterker bildet av den døde kattungen og den ventende broren. Det er en klar blanding mellom distanse og empati. Empatien oppstår i fremstillingen av Tigers venting på den døde søsteren. Distansen kommer fra Tigers zoologisk korrekte handling når han forlater den døde søsteren.

Kampen mellom Flekk og Rex er en brutal scene. Her blir det beskrevet i detalj hvordan hundene biter hverandre og slåss.

Han [Tiger] stirret på de spente hundekroppene som vred og buktet seg, sammenfiltret i hverandre som om de var et kjempestort dyr. [...] I neste sekund verd Flekk seg rundt og klappet kjevene rundt halen hans. Han hylte av smerte og tok noen skritt for å riste seg løs. Men Flekk hang på. Rex kastet på hodet og glefset mot henne, men nådde ikke fram. Kroppen vred og buktet seg. Så seg han utmattet ned i søppelhaugen. Flekk slapp tak i halen, labben datt som en kampestein ned i nakken på Rex så det knaste i ryggbeinet.

-Gir du deg? peste hun uten å slippe taket. Rex lå stille. Han blødde fra øret som nesten var revet av. (Frohde, 1998, s. 39-40)

Denne slåsskampen er beskrevet veldig animalsk. Det er høyt tempo i teksten og lite pauser, noe som viser at dette skjer raskt, og det skaper spenning i teksten. Det kommer en pause i teksten for å understreke at kampen er ferdig og at Flekk har vunnet kampen. Pausen etterfølges av et antropomorft innslag, hvor dyrenes tale blir oversatt av fortelleren. Når kampen beskrives og dyrenes instinkter tar overhånd, blir de beskrevet som «et kjempestort dyr», dette skaper en sterk distanse til leser. Pausen indikerer at kampen er over og gjennom oversettelsen av dyrenes tale, begynner empatigrunnet til dyrene og kanskje spesielt overfor Rex som nesten har mistet øret.

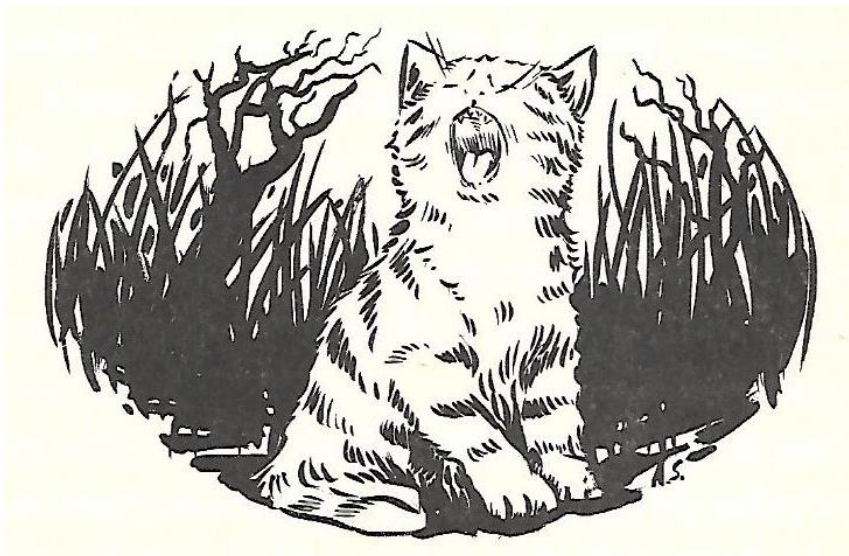
Empati og distanse viser seg tydelig i disse sterke scenene hvor dyrekarakterene blir utsatt for sterke påkjenninger. Det viser seg, som Flynn beskriver, at det er raske skifter mellom disse motpolene, at de noen ganger oppstår sammen og det kan være vanskelig å skille dem. Forholdet mellom form og innhold er avgjørende for at distanse og empati skal kunne skapes i teksten. Med form mener jeg måten fortellingen blir formidlet på, og med innhold mener jeg hva som blir formidlet. I *Tiger og Flekk* finner vi eksempler på at formen skaper empati, mens distansen kommer av innholdet, som i scenen med Tasses død. Det finnes også eksempler på at formen forsterker distansen, som i kamp scenen mellom Flekk og Rex. Scenen hvor Silke

blir fratatt kattungene er motsatt til dette, her forsterker formen innholdet og gjør empatien som skapes sterkere.

5.1.4. Ikonotekstanalyse

Illustrasjonene i *Tiger og Flekk* er laget av Arild Sæter og ser ut til å være tresnitt. De er i svart-hvitt og forekommer med cirka ti siders mellomrom. Alle illustrasjonene er signert med initialene til illustratøren. Her skal jeg ta for meg tre illustrasjoner i en ikonotekstanalyse og undersøke realismen og sannhetsverdien i disse. Begrepet om sannhetsverdi i illustrasjoner og ikonotekster har jeg hentet fra Mjørs «Humor og alvor i bildeboka» (2015). Dette er beskrevet nærmere i delkapittel 3.4.2..

Her ser vi scenen hvor Tasse dør illustrert med en kattunge med stripete pels. Det er tydelig at det er en kattunge på grunn av den lubne kroppsfasongen. Den sitter med åpen munn og det er noen vekster i bakgrunnen. Bildet er ovalt og vekstene fungerer som en ramme rundt kattungen og forsterker kattens positur og munn. Det ser ut til at katten mjauer høyt.

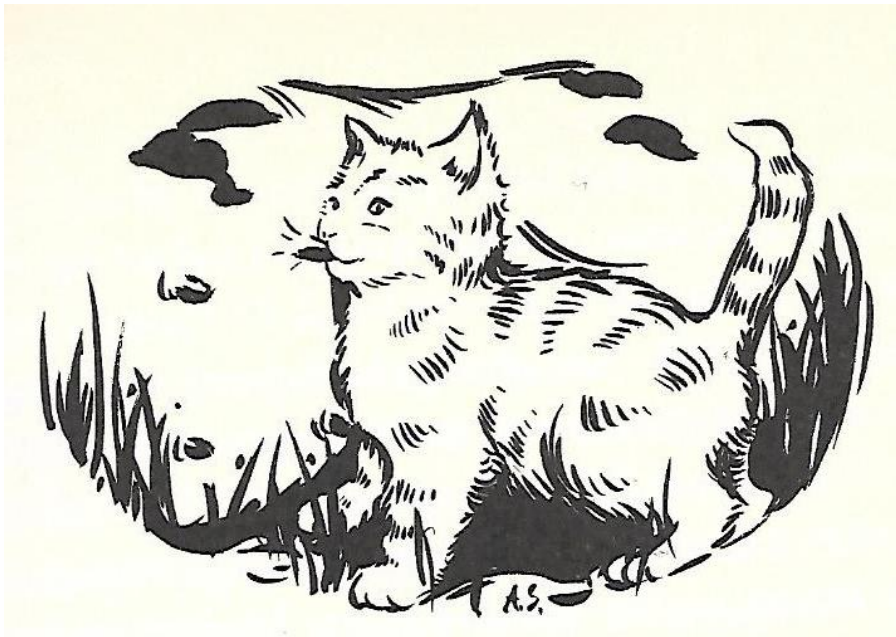

(Frohde, 1998, s. 17)

Fra verbalteksten forstår vi at bildet illustrerer Tiger, som venter på at Tasse skal våkne og mjauer for å vekke henne. Den ovale formen fremhever og setter fokus på Tigers ansikt og munn. Illustrasjonen er med på å forsterke empatien som verbalteksten inviterer til, som vist i delkapittel 6.1.3. Dette kommer frem gjennom den sympatiske fremstillingen av Tiger, samtidig som den forsterker det zoologisk korrekte ved å formidle katten på en naturtro måte. Gjennom ikonoteksten kan vi se at illustrasjonen forankrer verbalteksten både informativt

men også i forhold til empati og zoologisk korrekthet. Ikonoteksten kan her oppleves som realistisk, og det er troverdig innenfor tekstens univers, slik ser vi at sannhetsverdien er sterk.

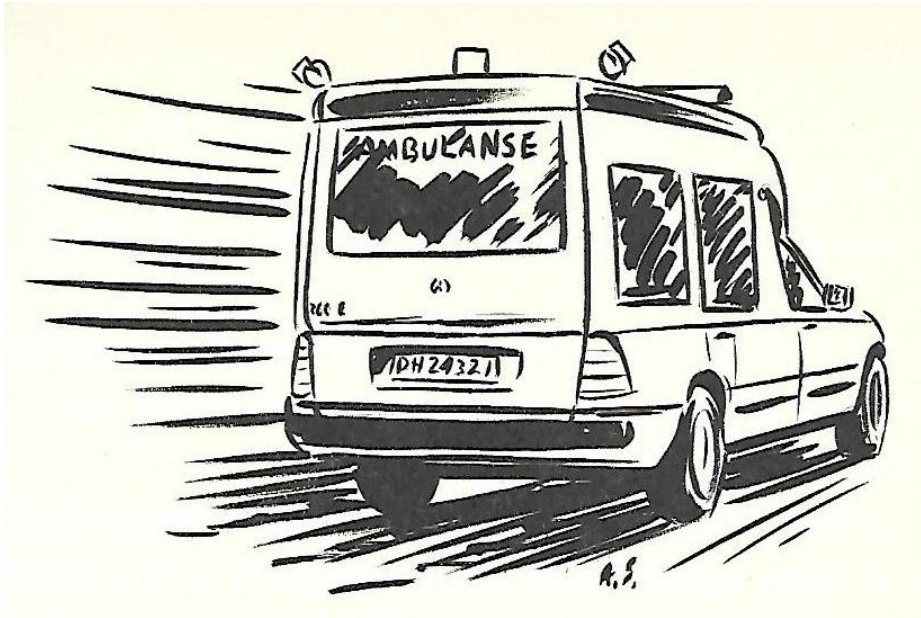
Scenen hvor Tiger får melk fra pattene til Flekk er illustrert ved at en kattunge sutter på pattene til et dyr som er mye større en den. Kattungen må stå for å nå opp til pattene og det er heller ikke plass til hele dyret i bildet. Igjen er illustrasjonen formet som en oval med gress rundt, som viser at dette er utendørs.

(Frohde, 1998, s. 25)

Verbalteksten bekrefter at illustrasjonen viser Tiger, som sutter på pattene til Flekk. Den ovale formen fremhever igjen ansiktet til Tiger, og handlingen han gjør. Det er ikke kommet melk i pattene til Flekk enda, det skjer ikke før side 27. I verbalteksten ligger Tiger ved magen til Flekk og sutter på pattene av og til, han står ikke. Verbalteksten forteller også om at Tiger ikke får noe ut av de tørre pattene og at han er melketørst og sliten. Her ser vi at illustrasjonen har en kontrapunktisk funksjon. Ikonoteksten gir oss litt motstridende informasjon og denne illustrasjonen stemmer bedre med verbalteksten som er på side 27. Når illustrasjonen ikke stemmer overens med verbalteksten, kan det virke forankrende gjennom å legge vekt på Tigers tørst etter melk. Tiger er fremstilt sympatisk i denne illustrasjonen, og hans handling med å sutte på patten til et fremmed dyr er veldig instinktdrevet. Flekks melkeproduksjon har tidligere, i delkapittel 6.1.2., blitt tolket som en mulig zoologisk korrekt fremstilling. Dette sammen med Tigers melketørst skaper en distanse, på grunn av den animalske oppførselen deres. Samtidig som det kan vekke en empati gjennom nærheten mellom dyrene, og Tigers situasjon. Det er også med på å forsterke sannhetsverdien og realismen i ikonoteksten.

I den siste illustrasjonen som jeg skal ta for meg her, ser vi en ambulanse som er på vei ut av bildet. Det er tydelig at den er i fart, på grunn av strekene som illustrerer dette. Farten tyder på at det er noe som haster, enten skal ambulansen til en pasient eller så har den en pasient med seg. Vi vet at det er en ambulanse både på grunn av bilens form, men også på grunn av påskriften på bakruten.

(Frohde, 1998, s. 69)

I verbalteksten kommer det frem at bestefaren til Kristian har brukket beinet. Kristian har akkurat kommet hjem fra skolen og blir instruert i å ringe til ambulansen. Den kommer fort, tar med seg Kristian og bestefaren og drar avsted til sykehuset. Tiger og Flekk blir igjen alene utenfor det låste huset, de får beskjed om at Kristian og bestefaren kommer snart igjen. Dette er siste gang Tiger og Flekk ser dem. Illustrasjonen blir her prolepse på dette når man ser på hvordan ambulansen er på vei fort ut av bildet. Denne ikonoteksten har også en sterk sannhetsverdi som gjennom både verbaltekst og illustrasjon er realistisk formidlet.

I *Tiger og Flekk* finnes det illustrasjoner av dyr, mennesker og objekter. De står stort sett i samsvar med teksten og er med på å underbygge den. Enkelte scener blir forsterket av illustrasjonene, med de gir i liten grad mer informasjon som supplerer verbalteksten. Illustrasjonene har gjennomgående en realistisk form, det er lett å se hva de representerer og de har en sympatisk karakterfremstilling. I denne illustrerte barneromanen er det verbalteksten som står i fokus og bærer handlingen.

5.2. *Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie*

Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie vil jeg klassifisere som en illustrert episodisk hverdagsfortelling. Dette er en type fortelling som ofte er preget av humor og består av korte fortellinger som er bundet sammen av tid, sted og karakterer (Birkeland & Mjør, 2012, s. 57). Den har også realistiske trekk ved å være forankret i den virkelige ytre verden. *Pusegutten og den lille gule* er altså en realistisk episodisk hverdagsfortelling med humorinnslag og kjæledyr som hovedpersoner.

Hjemme-borte-hjemme-strukturen som finnes i *Tiger og Flekk* er ikke tilstede i *Pusegutten og den lille gule*. Men det er mulig å foreta en analyse basert på en klassisk spenningskurve, lik den som er gjort i delkapittel 6.1.. Jeg skal også her ta i bruk funnene i spenningskurven for å etablere de narratologisk viktige scenene som skal nærleses.

Fortellingen starter med eksposisjonen hvor Pusegutten blir presentert, som familiens katt. Han kommer inn i huset og oppdager en liten gul kattunge som sitter og gjør seg til foran et speil. Pusegutten er tydelig kritisk til den lille gule, men situasjonen blir beskrevet ganske humoristisk. Allerede på neste side blir konflikten presentert, mor har gått i anskaffelse av den lille gule kattungen og far er ikke interessert i å få en ny katt i huset. Det er ikke Pusegutten heller.

I midtpartiet hvor konflikten fordypes, river den lille gule ned alt som står på stuebordet og far får kaffe i fanget. Denne rampete oppførselen av den lille gule, gjør at far igjen mener at de ikke kan ha en katt til i huset. Når den lille gule begynner å bæsje og tisse i fars seng blir konflikten opptrappet. Far er ikke imponert over hennes oppførsel, og mor må tilstå at dette ikke kan fortsette. Pusegutten prøver å oppdra den lille gule ved å blant annet vise henne hvordan hun skal drikke vann ifra sluket på badet, men han blir ofte lei henne. Mor tar kontakt med en kattespesialist og dette blir vendepunktet i fortellingen.

Resolusjonen starter med at kattespesialisten kommer på besøk og fastslår at den lille gule ikke kan flytte fra huset fordi hun har slått seg til ro der. Løsningen på konflikten kommer av at Pusegutten bestemmer seg for at han skal vise den lille gule hva man gjør i senger, nemlig å sove. I avtoningen får vi se at familien er blitt glad i den lille gule, og far slår seg til ro med at de skal beholde henne så lenge hun ikke gjør i fra seg i sengen hans lenger.

Scenene jeg har valgt for nærlesning er innledningen hvor Pusegutten møter den lille gule i speilet og når far uttrykker sin misnøye overfor den nye kattungen, midtpartiet når den lille gule bæsjer i fars seng første gang, når kattespesialisten blir kontaktet, resolusjonen når Pusegutten lærer den lille gule at senger er til å sove i og når kattespesialisten kommer på besøk. Analysen av *Pusegutten og den lille gule* er delt inn på samme måte som analysen av *Tiger og Flekk*.

5.2.1. Narrative virkemidler

I *Pusegutten og den lille gule* finner vi en tredjepersonsforteller og en etterstilt narrasjon lik den i *Tiger og Flekk*. Fortelleren har en ekstern synsvinkel som skifter mellom forskjellige fokalobjekt. I *Pusegutten og den lille gule* er de fleste karakterene utsatt for både indre og ytre fokusering. Fortelleren gir gjerne en ytre beskrivelse av karakteren samtidig som vi får vite noe om hva karakteren tenker og føler. «Den lille gule snek seg langs veggen og syntes mor var slem» (Lie, 1996, s. 46). Her ser vi hvordan fortelleren beskriver den lille gule ved hjelp av både ytre og indre fokusering. Dette fører til at vi bli bedre kjent med karakteren, og det blir lettere for leseren å forstå hva dyrekarakteren føler og tenker i en gitt situasjon. Andre ganger kan blandingen av ytre og indre fokusering skape spenning eller humor. «[Far] så under sengen – ingenting uvanlig der. Han ville sette seg på sengen og unngikk i siste øyeblikk en stor bæsje på dynen» (Lie, 1996, s. 25). Far har lagt merke til en uvanlig lukt på soverommet. Når han fastslår at det ikke er noe uvanlig under sengen blir det en kontrast til katteavføringen på dynen. Antiteser som denne er med på å skape humor, fordi de forsterker det uventede i situasjonen.

Den etterstilte narrasjonen er med på å forsterke fortellers posisjon, i og med at hen allerede vet hva som kommer til å skje. Det er et jevnt tempo i fortellingen, med noen ellipser og oppsummeringer, som er med på å skape flyt i fortellingen og lar fortelleren fokusere på de scenene som er mest avgjørende for handlingen. Flere steder i fortellingen er det lagt inn et tilbakeblikk på en situasjon, som ligner den som utspiller seg i fortellingens nåtid. Dette fungerer som en sammenlignende scene.

Pusegutten hadde også lurt på hvem som var inne i speilet når han var liten. Men han hadde sjekket bak speilet og skjønt at det bare var ham. Dette fjolset fortsatte bare å fekte og sprette bortover og skremme vettet av seg selv. (Lie, 1996, s. 7)

Her ser vi et eksempel på hvordan en analepse til Puseguttens barndom kompletterer den lille gules reaksjon til sitt eget speilbilde. Den forsterker også forskjellen mellom den unge, uerfarne kattungen og den voksne, selvsikre katten.

Det finnes også noen prolepser i denne episodiske hverdagsfortellingen. Et eksempel på dette er når Lisa ber Puseguttens om å hjelpe den lille gule. «-Kan du ikke forklare den lille gule det med tissingen? sa Lisa til Puseguttens» (Lie, 1996, s. 47). Selv om Puseguttens på dette tidspunktet ikke er villig til å forklare den lille gule noen ting, så kan dette forstås som hint til at han kommer til å hjelpe henne senere. Situasjonen hvor Puseguttens hjelper den lille gule med å dikke vann fra sluket på badet er også en prolepse på at han kan hjelpe henne igjen senere.

Et gjennomgående narrativt virkemiddel er Puseguttens kommentarer til de forskjellige situasjonene som oppstår i fortellingen. Disse kommentarene kommer i form av tanker eller replikker som ikke blir besvart av menneskene. Puseguttens tanker og stemme er oversatt til menneskespråk, og blir uttrykt på en måte som tilsier at menneskene skal forstå ham. «-Ingen ordentlig katt bæsjer i sengene, sa Puseguttens. –Hun må være bra teit som ikke skjønner at det beste bæsjestedet er sandkassen utenfor» (Lie, 1996, s. 26). Replikken er rettet til leseren og skaper humor i situasjonen. Fortellerens oversettelse av Puseguttens tanker er et antropomorft innslag som skal utforskes videre i delkapittel 6.2.2..

Den lille gule har ikke fått utviklet en menneskestemme enda, og hun og Puseguttens ser også ut til å snakke forskjellige språk. «- Gå din vekk, sa Puseguttens til den lille katten og trodde han snakket barnespråk» (Lie, 1996, s. 12). Her er et eksempel på hvordan fortelleren får frem kommunikasjonsproblemene som den voksne katten og kattungen har. Gjennom fortellingen virker det likevel som om de kommer mer og mer på bølgelengde.

-Hør her, sa Puseguttens til den lille gule, - jeg skal vise deg hva det er katter gjør i senger. Han vandret med den lille gule på slep inn på soveværelset til mor og far – noen hadde glemt å lukke døren. (Lie, 1996, s. 58)

Her gjør den lille gule som Puseguttens sier, og fortelleren viser her hvordan de har fått en bedre måte å kommunisere på.

Noen ganger oppstår karakterenes kommentarer i teksten med en fri indirekte diskurs, dette er når karakterens stemme og fortellerens stemme blir blandet sammen (Lothe, 2003, s. 74).

«Mor skyndte seg å skifte sengetøy og vaske på den uttissede dynen. Dette fikk være en hemmelighet mellom damene i huset. Mor hengte opp en plakat på soveromsdøren» (Lie, 1996, s. 47). Her kan setningen om at dette skal være en hemmelighet, tolkes som fri indirekte diskurs. Dette viser hvordan mor, i en forhastet situasjon, bestemmer seg for å holde tissingen i sengen hemmelig for far. Noe som sikkert er et lurt valg fordi far har blitt veldig kritisk til å ha den lille gule i huset. I tillegg kan en setning som er skrevet på denne måten gi et inntrykk av at det er fortelleren som forklarer at dette skal være en hemmelighet.

De narrative virkemidlene i *Pusegutten og den lille gule* formidler historien og er med på å skape en humoristisk stemning. Fortelleren holdes på avstand fra karakterene, men hen har innsyn i enkelte av fokalobjektene, og lar Pusegutten kommentere enkelthendelser. Dette er med på å gjøre Pusegutten til hovedkarakteren i fortellingen, og hans utvikling i forholdet til den lille gule blir sidestilt med resten av familiens forhold til henne. Videre i de neste delkapitlene skal jeg undersøke hvordan Pusegutten og den lille gule blir formidlet i fortellingen.

5.2.2. Antropomorfisme vs. zoologisk korrekthet

Det finnes både innslag av antropomorfisme og av zoologisk korrekthet i *Pusegutten og den lille gule*, dette skal jeg ta for meg her. Det første jeg skal undersøke er hvordan fortelleren oversetter Puseguttens tanker og tale til menneskespråk. «Pusegutten lurte på om Far tenkte på noen spesielle store og tykke. – Det er heldigvis ikke meg, for jeg er en katt i sin beste alder, sa Pusegutten til seg selv» (Lie, 1996, s. 10). Som vi ser her er Puseguttens bevissthet og tale oversatt til menneskespråk. Gjennom dette virkemiddelet ser vi også at Pusegutten har en reflekterende tankestrøm, som vanligvis kun er forbeholdt mennesker og svært antropomorfe dyr. Spørsmålet her er om denne reflekterende tankestrømmen gjør Pusegutten til en gjennomgående antropomorf karakter eller om det kun er et antropomorft trekk.

Hvis Puseguttens reflekterende tankestrøm gjør ham til en antropomorf karakter, og ikke kun er et antropomorft trekk ved hans karakter, bør det antropomorfe ved ham være tilstede mesteparten av tiden. Det vil si at han må reflektere og reagere på en måte som er mer menneskelig enn katteaktig, gjennom hele fortellingen. Et eksempel på en antropomorf refleksjon er når Lisa og Marianne mener at den lille gule er forelsket i Pusegutten.

-Hun er forelsket i deg, sa Lisa til Puseguttene. Puseguttene visste ikke om han skulle være flau eller glad. [...] –Puseguttene og krekete er ikke sant, sa Puseguttene. –Jeg kan til nød være onkel. (Lie, 1996, s. 26-28)

Katter er instinktdrevne dyr og de blir ikke forelsket, som mennesker gjør. De vil heller ikke kunne reflektere over en slik påstand som Puseguttene her blir stilt ovenfor, eller ha en forståelse for hva en onkel er. Derfor er Puseguttens reaksjon her antropomorf.

En av Puseguttens refleksjoner som er zoologisk korrekt, er rundt den lille gule avføring i sengen, som jeg tidligere har sitert. «-Ingen ordentlig katt bæsjer i sengene, sa Puseguttene. – Hun må være bra teit som ikke skjønner at det beste bæsjestedet er sandkassen utenfor» (Lie, 1996, s. 26). Puseguttene ser på seg selv som katt og foretrekker å bruke en sandkasse ute for å gjøre i fra seg. Dette er en zoologisk korrekt refleksjon, fordi det er mest naturlig for en katt å gjøre i fra seg i sand (Braastad, 2012, s. 132). Puseguttens reflekterende tankestrøm og hans handlinger og oppførsel står som motsetninger til hverandre. Den reflekterende tankestrømmen kan forstås som fortellerens oversettelse og tolkning av Puseguttens mulige tanker rundt det som skjer i familien. Selv om flere av hans handlinger er zoologisk korrekte, er den reflekterende tankestrømmen et antropomorft trekk ved Puseguttene, og et antropomorft innslag ved fortellingen. Jeg vil derfor påstå at Puseguttene er en zoologisk korrekt karakter med antropomorfe trekk.

Puseguttens tale viser at han fint forstår hva menneskene sier. Likevel kommer det ikke frem at menneskene forstår hva han sier da de behandler ham som en katt. Når de snakker direkte til ham, gjør de det på en måte som jeg anser som normal i forholdet mellom eier og kjæledyr. Dette er med på å forsterke fremstillingen av Puseguttene som zoologisk korrekt med antropomorfe trekk.

Den lille gule og Puseguttene kommuniserer med hverandre, men det kommer som sagt frem at de har problemer med det i begynnelsen. Dette kan komme av at de ikke kjenner hverandre så godt enda, og av at den lille gule er så liten at hun enda ikke har fått utviklet kattespråket sitt. Når den lille gule kommer inn i huset, er ikke Puseguttene særlig fornøyd. Dette vises først og fremst gjennom hans refleksjoner, men også gjennom hans handlinger. Ved å overse den lille gule og å skremme henne, viser han en viss misnøye over å ha henne i hus. Braastad forklarer at katter reagerer veldig ulikt på å få en ny katt inn i familien og at det ofte er uoverensstemmelser mellom den nye og den gamle katten i starten (2012, s. 67). Den lille

gule virker derimot veldig hengiven til Pusegutten. Hun hermer etter ham og vil leke med ham. Denne oppførselen kan forklares med at den lille gule har hatt en god sosial utvikling sammen med kattermoren og kulløskenene, og en hannkatt og en hunkatt vil også kunne fungere godt sammen, ifølge Braastad (2012, s. 23 og 67). Etterhvert blir Pusegutten mer komfortabel med den lille gule, og kattens oppførsel overfor hverandre er zoologisk korrekt.

På et tidspunkt i fortellingen begynner den lille gule som sagt å gjøre fra seg i fars seng, til stor misnøye fra resten av familien. Det skjer opptil flere ganger både i og rundt sengen, selv om kattedoen er tilgjengelig og hun får streng beskjed om ikke å gjøre det. Braastad skriver både om kattunger og voksne katter som gjør fra seg utenfor kattedoen. Kattunger gjør dette når de ikke har lært å bruke kattedoen enda (Braastad, 2012, s. 131). Når voksne katter gjør det, er det som regel en form for kommunikasjon med eier eller andre katter i husstanden (Braastad, 2012, s. 132). Den lille gule er over seks måneder når dette skjer, og bruker kattedoen i tillegg til fars seng, derfor kan vi forstå hennes avføring og urin i fars seng som en form for kommunikasjon. Katter kommuniserer ofte gjennom duftspråket, og markering på et sted som lukter av eieren kommer som følge av at katten ønsker å oppnå kontakt med eieren (Braastad, 2012, s. 133). Far ønsker ikke å ha enda en katt inn i huset, og gjentar dette flere ganger gjennom fortellingen. Ifølge Braastad vil katter bruke såkalt kontaktmarkering når eier har vært på reise. De kan også protestmarkere for å oppnå mer kontakt med eieren (2012, s. 133). Det er mulig at den lille gule ikke får nok oppmerksomhet fra far, fordi han ikke er interessert i å beholde henne. Derfor markerer hun i protest for å få mer oppmerksomhet fra ham. Den lille gules markering kan på denne måten forstås som zoologisk korrekt.

Mor tar kontakt med en kattespesialist fra Oslo, for å be om råd angående den lille gules uønskede adferd. Hun får da beskjed om at den lille gule er «sjalu eller sint på Far» (Lie, 1996, s. 45). Dette kan forstås som en forenklet versjon av det som Braastad forklarer angående katter og markering. Senere sier kattespesialisten at den lille gule er sint fordi far vil at hun skal flytte. Det er lite sannsynlig at katten forstår dette, og dette utsagnet gir feil informasjon om katters forståelseskompetanse i tillegg til feil informasjon om grunnlaget for kattens adferd, ifølge Braastad. Når spesialisten gir feil informasjon, gjør det henne til en lite troverdig spesialist.

Videre blir det Puseguttens oppgave å lære den lille gule hva katter gjør i senger. Han viser henne dette gjennom å legge seg til å sove i fars seng og inviterer henne opp. Braastad skriver at katter ikke liker å gjøre fra seg der de sover (2012, s. 132). Gjennom å lære den lille gule at

sengen er en soveplass, kan dette ha en innvirkning på at hun slutter å gjøre fra seg der. Kattespesialisten kommer på besøk, og da får familien beskjed om at den lille gule ikke kan flytte fordi hun har funnet seg til rette i familien. Dette gjør at også far slår seg til ro med å ha henne i hus. Det er mulig at han endrer adferden sin mot henne og at hun derfor ikke finner det nødvendig å gjøre fra seg i sengen hans mer.

Det viser seg at kattene i *Pusegutten og den lille gule* er fremstilt zoologisk korrekt, men at det finnes innslag av det antropomorfe gjennom Puseguttens reflekterende tankestrøm og kommentarer. Det viser seg også at forklaringene til kattespesialisten ikke stemmer overens med dagens etologiske teorier, men det er mulig at fortelleren forenkler hennes kommentarer for å gjøre det mer forståelig for leseren. Spesialistens grunngeving gjør også katten mer antropomorf enn den er, men det er mulig at hun gjør dette for å gjøre situasjonen mer forståelig for katteeieren.

5.2.3. Distanse vs. empati

Her skal jeg skal undersøke om formidlingen av kattene i *Pusegutten og den lille gule* oppmuntrer til distanse og empati. Som i delkapittel 6.1.3., skal jeg ta utgangspunkt i Flynn (2004) tanker rundt leserens oppfattelse av dyrehistorien og hvordan leseren får en opplevelse av distanse eller empati til dyrene. Identifikasjon er også en faktor i *Pusegutten og den lille gule*. Vi kan ikke komme utenom dette når vi skal tolke dette verket, og det vil jeg komme tilbake til. Jeg skal ta for meg flere av de nærleste scenene hvor kattene fremstilles på et vis som kan frembringe empati eller distanse hos leseren. Her vil en zoologisk korrekt eller antropomorf fremstilling være avgjørende. Det er også mulig at innslag av humor vil ha en virkning i forhold til dette.

Det første jeg skal undersøke er Puseguttens kommentarer til forskjellige situasjoner i fortellingen, og i den forbindelse må vi spørre hvem kommentarene egentlig er rettet til. Dette er en antropomorf egenskap hos Pusegutten, men tankene som kommer frem hos ham, er i seg selv mer eller mindre antropomorfe. Fortelleren gir seg selv oppdraget å oversette det hen kan tenke seg at Pusegutten tenker i en gitt situasjon, og denne oversettelsen er i hovedsak rettet til leseren. Jeg tolker denne oversettelsen som et litterært virkemiddel som skal gi et

identifikasjonsgrunnlag for leseren, men det gir også et distansegrunnlag som vi skal se videre på her.

«Katter er kjekke dyr, tenkte Pusegutten og så seg i speilet» (Lie, 1996, s. 7).

Åpningssetningen i *Pusegutten og den lille gule* er en påstand som viser en av fortellingens grunnholdninger. Selv om det er Pusegutten selv som kommer med denne påstanden, setter den stemningen for hvordan leseren skal forstå denne teksten. Denne åpningen viser også hvordan Pusegutten er fornøyd med seg selv som katt, og kan være med på å skape identifikasjon hos en leser som er enig med denne påstanden.

Pusegutten viser raskt at han er misfornøyd med å få den lille gule i hus. «Et vesen som bruker halve dagen på å fange sin egen hale, er ikke noe for meg, tenkte Pusegutten» (Lie, 1996, s. 9). Pusegutten føler seg tilsidesatt av familien og er ikke interessert i å ha noe med den lille gule å gjøre i starten av fortellingen. Det kan være med på å skape empati overfor Pusegutten og hans følelser overfor kattungen. Samtidig er det flere andre av familiemedlemmene som er entusiastiske overfor den nye kattungen. Puseguttens kommentar om den lille gules lek, kan vekke gjenkjennelse hos leser. Pusegutten og far sin mistro kommer i kontrast til dette. På denne måten kan det også oppstå en distanse mellom Pusegutten og leser.

Videre i fortellingen blir Pusegutten mer og mer tilbøyelig til å la den lille gule bli i familien. «[...] Pusegutten syntes plutselig det ville bli stusslig ikke å ha den lille kreket å slåss med lenger» (Lie, 1996, s. 44). Kreket er kallenavnet som Pusegutten har på den lille gule. Pusegutten og den lille gule har etablert et forhold sammen og de leke-slåss. Dette har nå blitt en del av Puseguttens hverdag, og da vil det bli vanskeligere for ham å gi slipp på sin nye venn. Denne kommentaren gir rom for at leseren kan få empati med Pusegutten. Hans følelser overfor henne er i endring, og han liker å ha henne tilstede.

Når Pusegutten lærer den lille gule at senger er til å sove i, forsterker dette tolkingen om at Pusegutten ønsker å ha den lille gule i familien.

Han [Pusegutten] vandret med den lille gule på slep inn på soveværelset til Mor og Far – noen hadde glemte å lukke døren. Så hoppet han opp i sengen og rullet seg sammen. –Kommer du? spurte Pusegutten.

Den lille gule sto usikker nede på gulvet. Hver gang hun hadde hoppet opp i sengen, var det noen som ropte og skrek og var skumle. Men når Pusegutten kunne, så kunne vel hun også. Snart snorket og sov de begge to. (Lie, 1996, s. 58-59)

Her ser vi hvordan den lille gule blir invitert til å sove med Pusegutten, og hvordan hun trosser sin egen usikkerhet for å kunne være med Pusegutten i sengen. Vennskapet mellom kattene er et identifikasjonsgrunnlag, det samme kan sies om elev/lærer forholdet. Vennskapet mellom kattene er tolket som zoologisk korrekt, fordi de har etablert et godt forhold til hverandre. Den lille gules frykt for kjeft er også identifiserbart, samtidig som det gir et grunnlag for empati fra leseren.

Scenen hvor den lille gule slåss med sitt eget speilbilde er humoristisk, og dette forsterkes av Puseguttens kommentar. Kattungens zoologisk korrekte handling er sjarmerende, men hennes uerfarenhet med speil kan også skape en distanse til leseren. Likevel er det lett forståelig og dermed skapes også et empatigrunnlag. Pusegutten kan også her oppnå å få empati fra leser i denne scenen, når han viser en oppgitthet overfor den lille gule.

Den lille gules markering i fars seng er allerede forstått som en mulig zoologisk korrekt handling og reaksjon på fars oppførsel overfor den lille gule. Markeringen er en reaksjon og en handling som kan vekke distanse hos leser. Det kan være vanskelig å forstå hvorfor den lille gule gjør dette, og de andre karakterene i fortellingen forstår det ikke før kattespesialisten kommer med en mulig løsning, men det er mulig at spesialistens begrunnelse vekker empati. I sin frustrasjon over den lille gules markering, prøver mor å sette den lille gule på plass.

Hun [mor] kastet den lille gule ut av sengen akkurat da hun tisset så det fosset ned på dynen. – Fy, sa mor. – Du kan ikke bo her om de er så uoppdragen. Den lille gule snek seg langs veggen og syntes Mor var slem. (Lie, 1996, s. 45-46)

Mor reaksjon på at den lille gule tisser i sengen er svært sannsynlig, og det er ikke vanskelig å forstå at hun blir irritert. Det er derimot ikke tydelig at den lille gule forstår hvorfor mor reagerer på denne måten, og her blir det tydelig at den lille gule ikke forstår at hun gjør noe galt. Hennes reaksjon på mors kjeft kan skape empati hos leseren.

Forholdet mellom Pusegutten og den lille gule er identifiserbart for leser, samtidig er det flere sider ved kattene som er zoologisk korrekte og skaper distanse. Puseguttens kommentarer til leseren gir et innblikk i hans følelsesliv, men er også antropomorf og med på å skape humor.

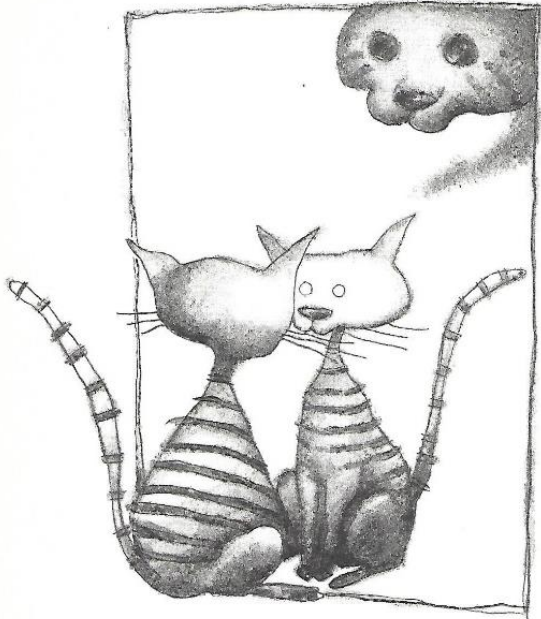
Humor er tradisjonelt kjent som en distanse givende faktor. Her forstås de gjennomgående humoristiske elementene ikke først og fremst som distanse givende, men som et virkemiddel for å underholde leseren. Det viser seg også at humor ofte oppstår i de scenene hvor kattene viser en zoologisk korrekt adferd, som oppfattes som negativ av de menneskelige karakterene. Gjennom humoren blir kattenes adferd ufarliggjort, gjerne på bekostning av menneskene som blir misfornøyde.

Dette fører til en blanding av identifikasjon og distanse, som igjen fører til en empati med katten. Den lille gule er zoologisk korrekt nesten hele tiden, men hun sjarmerer både menneskekarakterene og leserne gjennom sine sprell. Hennes markering i fars seng er derimot en meget distansegivende faktor, som skiller henne fra menneskene og er med på å forsterke hennes rolle som zoologisk korrekt katt.

5.2.4. Ikonotekstanalyse

Her skal jeg ta for meg en ikonotekstanalyse av to illustrasjoner hentet fra nærleste scener i *Pusegutten og den lille gule*. Kim Hiorthøy er illustratør, og det ser ut til at illustrasjonene er tegnet med gråblyant og forekommer med cirka to siders mellomrom.

Dette bildet er hentet fra starten av boka og er på en hel side. Det er en katt med stripete pels, som ser seg selv i speilet. Ovenfor ser vi ansiktet til en mye større katt, med store svarte pupiller, i speilet. Den lille katten sitter og har runde lyse øyne, og en ellers avslappet positur. Begge kattene er tegnet med en røff strek, som gjør fremstillingen av dem litt karikerte. Jeg vil likevel kalle det en sympatisk fremstilling, på grunn av kattenes myke og runde trekk.

(Lie, 1996, s. 6)

I verbalteksten på neste side forstår vi at det er den lille gule som ser seg i speilet, og at det er Puseguttens som kommer inn bak ham. Vi får også vite at den lille gule feker mot sitt eget speilbilde og at hun skvetter vekk når hun ser Puseguttens. På denne måten virker illustrasjonen både forankrende, men også avløsende i og med at illustrasjonen viser et stillbilde som er utelatt i verbalteksten. Ikonoteksten er derfor også samlende, og bilde og tekst komplimenterer hverandre. Den humoristiske verbalteksten motsetter seg illustrasjonens avslappede stemning. Puseguttens mørke ansikt i hjørnet virker nesten skremmende mot den lille kattungens lyse ansikt. Det er humor i denne ikonoteksten, både fordi det er humor i verbalteksten og fordi det er en overskriding av realismen i kattedroppen og en røff strek i illustrasjonen.

Her ser vi den samme stripete katten som på forrige bilde. Den hopper opp og sprer bakbeina, mens det kommer en stråle ned på noe som ligner et blomstrete tøyestykke. Kattens kropp og positur er unaturlig og strålen som kommer fra kattens buk kan ikke misforstås. Illustrasjonens stil er den samme som i den forrige, men her er det mer humor.

(Lie, 1996, s. 46)

Ifølge verbalteksten er dette den lille gule som tisser i fars seng. Verbalteksten her er mer alvorlig enn illustrasjonen, fordi mor blir irritert på den lille gule. På denne måten står den i kontrast til illustrasjonen, som viser handlingen på en mer humoristisk måte. Sammen med denne humoristiske illustrasjonen får ikonoteksten en mer avslappet stemning.

Illustrasjonene i *Pusegutten og den lille gule* er tegnet med en røff strek og er noe karikerte, men viser en sympatisk fremstilling av karakterene. De er gjerne humoristiske, og komplimenterer verbalteksten. Ikonoteksten i boka har ofte et samspill mellom verbal- og visuelltekst hvor den ene er mer humoristisk og den andre er mer alvorlig.

6. Drøfting og sammenligning av funn

I dette kapittelet skal jeg starte med en drøfting av teorien som er presentert i delkapittel 3.1. «Dyr og litteraturteori», mot analysen av de litterære verkene. Denne drøftingen vil fungere som en forlengelse av analysen, med fokus på den selvbiografiske dyrefortellingen. Deretter vil jeg ta for meg funnene fra delkapittel 7.1. og drøfte dem i forhold til normene for god dyrevelferd, som kommer frem av Mattilsynets tilsynsveiledere (Tilsynsveilder Hund, 2014; Tilsynsveilder Katt, 2014) og Braastads kapittel om god dyrevelferd i *Katten, atferd og velferd* (2012). Her vil jeg også komme frem til noen normer som finnes i de litterære verkene.

6.1. Den selvbiografiske dyrefortellingen

Både *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule* har kjæledyr som hovedpersoner. Dette er ikke selvbiografiske fortellinger, fordi de er fortalt med en tredjepersonsforteller. De kan forstås som semi-biografiske fortellinger. Fortelleren har innsyn i kjæledyrenes tanker og følelser, slik får leseren mulighet til å oppleve forskjellige situasjoner gjennom kjæledyrenes perspektiv. I begge de litterære verkene følger vi dyrene i et års tid, det er ikke hele livsløpet til noen av dyrene, derfor vil det være en overdrivelse å kalle disse historiene for biografiske. Jeg velger likevel å bruke ordet semi-biografisk, fordi det er en beretning om en del av livet til dyrene. Cosslett (2006), Furuland et al. (1979) og Flynn (2004) legger vekt på at i dyreselvbiografiene har dyrene kontakt med mennesker. Det er gjennom denne interaksjonen at kritikken mot behandlingen av dyr kommer frem. Alle kjæledyrene i de litterære verkene er prisgitt mennesker, og de møter utfordringer som mer eller mindre bevisst er satt av mennesker. I *Pusegutten og den lille gule* bor kattene med en familie som de må forholde seg til. Menneskene har kontroll over det meste i kattens liv, og deres avgjørelser har stor innvirkning på kattens velferd. I *Tiger og Flekk* er kjæledyrene overlatt til seg selv flere ganger, og dette blir fremstilt som lite gunstig for velferden deres. De velger etter å holde seg i nærheten av mennesker fordi det øker muligheten deres for overlevelse. Dette gir rom for at både *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule* kan gi oss noen rammer for god dyrevelferd.

6.1.1. Forståelse for dyrs adferd, fortalt på en barnevennlig måte

Cosslett tar for seg den historiske selvbiografiske dyrefortellingen, og mener at flere av dens trekk er tapt i dagens barnelitteratur (2006, s. 1). Med dette tekker hun frem ideen om dyrevelferd og forståelse for dyrs adferd, fortalt på en barnevennlig måte. For at dette skal være fortalt på en barnevennlig måte, må dyret kunne tale til leseren. Enten gjennom egen tale som i en førstepersons beretning, eller gjennom et innsyn i dyrets bevissthet. Disse formene for formidling av et dyrs tanker og følelser, gir dyret en antropomorf egenskap og det blir opp til forfatteren å oversette for leseren. I oversettelser kan forskjellige meningslementer gå tapt eller bli misforstått og dette er en svakhet ved dyrefortellinger for barn. Furuland et al. skriver også om forfattere som har fungert som tolk for dyr i sine fortellinger (1979, s. 202). Her med et fokus på zoologisk korrekthet. I delkapittel 5.1.2. og 5.2.2. i analysen, har jeg undersøkt om kjæledyrene i mine litterære eksempler blir fremstilt zoologisk korrekt i den antropomorfe oversettelsen av tale og tanke, i tillegg til om deres oppførsel blir fremstilt zoologisk korrekt. Beskrivelse av dyrets oppførsel er også en måte fortelleren oversetter for leseren. Denne beskrivelsen bør vise en forståelse for dyrs adferd og være skrevet på en barnevennlig måte for å svare til Cossletts krav.

I delkapittel 5.2.2., som omhandler zoologisk korrekthet og antropomorfisme i *Pusegutten og den lille gule*, kom jeg frem til at begge kattene er fremstilt zoologisk korrekt, men at det er et innslag av antropomorfisme i Puseguttens tanker og tale. Fremstillingen av Pusegutten med en reflekterende tankestrøm er antropomorft i formen, men også innholdet i hans tanker og kommentarer er til tider antropomorfe. I disse tilfellene er det lite av oversettelsen som er tolket fra katters adferd, og resultatet blir at forfatteren tillegger Pusegutten noen egenskaper som katter ikke har. Likevel er karakteren Pusegutten fremstilt på en barnevennlig måte, og det er tatt noe hensyn til katters zoologisk korrekte adferd. Den lille gule blir ikke fremstilt med en reflekterende tankestrøm, og hun kommer ikke med kommentarer på hva som skjer i husstanden. Likevel blir også hun fremstilt på en barnevennlig måte, og hennes følelser kommer frem gjennom hennes handlinger. Kattedamen fra Oslo som er fortellingens kattespesialist, kommer med råd og tolker den lille gules oppførsel. Jeg har sammenlignet hennes kommentarer med etologiske teorier og har kommet frem til at disse ikke stemmer overens. Kattedamens meninger om den lille gules adferd kan ha blitt forenklet, for å gjøre de mer forståelige for barn. Men dette er gjort på en måte som jeg mener gir feil informasjon i forhold til dagens teorier om katters naturlige adferd. *Pusegutten og den lille gule* er skrevet med en forståelse for dyrs adferd, men til tider når det ikke helt frem.

Delkapittel 5.1.2. omhandler zoologisk korrekthet og antropomorfisme i *Tiger og Flekk*. Her kom jeg frem til at både hundene og kattene hovedsakelig er fremstilt zoologisk korrekt. I denne barneromanen er det ikke innslag av reflekterende tankestrømmer og kommentarer på samme måte som i *Pusegutten og den lille gule*, men det er enkelte scener hvor de zoologisk korrekte handlingene blir overdrevet til de blir antropomorfe. Kjæledyrenes tanker og følelser blir fremstilt gjennom kroppsspråket og handlingene deres. Fremstillingen av katten Tiger når hans søster Tasse dør, er kanskje den mest oppsiktsvekkende scenen hvor han handler zoologisk korrekt. Han forlater henne død, og tenker lite over henne etterpå. Hunden Flekk får derimot en overdreven reaksjon i møtet med lille Hilde i barnevognen, og her reagerer Flekk på en antropomorf måte ved å vugge vognen hennes. Etter min analyse av *Tiger og Flekk* sitter vi igjen med et inntrykk av en overvekt av zoologisk korrekte handlinger og reaksjoner fra dyrenes side. Det er heller ikke vanskelig å forstå hva dyrene føler ut i fra beskrivelsen av handlingene deres. Derfor mener jeg at *Tiger og Flekk* er skrevet med en forståelse for dyrs adferd.

Når vi setter disse to verkene opp mot hverandre ser vi at det er forskjell i hvordan dyrene fremstilles med tanke på zoologisk korrekthet. Dyrene i begge verkene blir i større eller mindre grad fremstilt med en forståelse for dyrs adferd, men i *Pusegutten og den lille gule* kommer det antropomorfe trekk frem i karakterene, som blandes med det zoologisk korrekte. På denne måten kan det være vanskelig å forstå hva, av kattens adferd, som er zoologisk korrekt og hva som er antropomorfisme. I *Tiger og Flekk* er det mindre innslag av det antropomorfe, men i de overdrivelsene hvor det antropomorfe kommer frem, er det tydeligere en overdrivelse. Jeg mener at det her er lettere å forstå disse handlingene som antropomorfe, fordi det er tydelige emosjonelle overdrivelser. Dette blir en motsetning til *Pusegutten og den lille gule*, hvor det antropomorfe kommer frem uten en stor emosjonell reaksjon.

Cosslett trekker som sagt også frem at dyreselvbiografien skal være fortalt på en barnevennlig måte. Dette innebærer at de narrative virkemidlene og språket i fortellingene er barnevennlige, og tematikken som spilles ut i fortellingen må også til en viss grad, være tilpasset barn. For å drøfte dette nærmere vil jeg se på de narrative virkemidlene som er tatt i bruk i de litterære verkene og ikonotekstanalysene jeg har foretatt.

Jeg har definert *Tiger og Flekk* som en illustrert realistisk barneroman, med en hjemme-borte-hjemme-tematikk og en struktur som man kan finne igjen i en standard spenningskurve. Tredjepersonsfortelleren er ikke tilstede i teksten, men fører en indre fokusering på

kjæledyrene Tiger og Flekk. Gjennom dette formidler den hovedpersonenens perspektiver, subjektive syn på og forståelse av handlingen. Språkføringen er enkel og følger for det meste et naturlig tempo. Tiger og Flekk beholder navnene sine igjennom historien selv om de får nye navn av menneskene de møter. Dette er et virkemiddel som kan virke forvirrende, men her har det en sammenbindende effekt, og gjør det lettere for leser å holde følge med karakterene. Gjennom den indre fokuseringen på Tiger, oppstår det noen beskrivelser i teksten. Disse er tilstede som et hjelpemiddel for leseren i tillegg til at de kan gi et bilde av Tiger som ung og uerfaren. Det gir også leseren muligheten til å se verden gjennom den unge kattens øyne. Ikonoteksten i *Tiger og Flekk* er realistisk fremstilt, med sympatiske karakterfremstillinger og realistiske illustrasjoner. Tematikken i *Tiger og Flekk* er til tider ganske brutal og dyrene gjennomgår flere skremmende situasjoner. Likevel blir de ofte fremstilt både med distanse og empati slik det er beskrevet av Flynn (2004), og de skifter raskt mellom disse. Jeg mener at denne realistiske barneromanen er fortalt på en barnevennlig måte og at tematikken er tilpasset barnet gjennom form og innhold.

Pusegutten og den lille gule er definert som en illustrert episodisk hverdagsfortelling, denne fortellingen har også en struktur som passer inn i en standard spenningskurve. Tredjepersonsfortelleren bruker indre og ytre fokusering for å skape spenning og humor, men det gjør det også lettere for leseren å forstå hva karakterene tenker og føler. Oversettingen av Puseguttens tanker og kommentarer til menneskespråk er med på å gi leseren et innblikk i hva han mener og i tillegg fungerer det som et humoristisk innslag. Rådene til kattespesialisten er muligens også forenklet for å gjøre det lettere for leser å forstå hvorfor den lille gule gjør som hun gjør. Ikonoteksten i denne episodiske hverdagsfortellingen har en humoristisk sannhet, som blir forsterket gjennom humoristiske illustrasjoner med en røff strek. Tematikken er mildere enn i *Tiger og Flekk*, men muligheten for at den lille gule må adopteres bort gir en utrygghet i handlingen. *Pusegutten og den lille gule* er altså skrevet på en barnevennlig måte og tematikken er også tilpasset små barn.

Fremstillingen av kjæledyrene i disse to verkene er forskjellige, både i forhold til form og til innhold. *Tiger og Flekk* har en alvorlig tematikk og spiller på en realisme i ikonoteksten, som støttes av en enkel språkføring. *Pusegutten og den lille gule* spiller derimot mer på humor og har en lettere tematikk. Jeg ser med dette at de to verkene er tilrettelagt forskjellige aldersgrupper. Jeg mener at i *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule* så finnes det en forståelse for dyrs adferd, i tillegg til at de er skrevet på en barnevennlig måte. På denne

måten er to av faktorene fra den historiske selvbiografiske dyrefortellingen opprettholdt i disse verkene.

6.1.2. Ideen om dyrevelferd i de litterære verkene

Videre skal jeg drøfte Cossletts trekk ved den selvbiografiske dyrefortellingen, ved å ta for meg ideen om dyrevelferd og se om den finnes i de litterære verkene. For å undersøke dette vil jeg trekke frem det jeg kom frem til i delkapittel 5.1.3. og 5.2.3. som omhandler distanse og empati i de litterære verkene. Jeg skal også undersøke om dyret som helt, eller i hjelperollen, finnes i de litterære verkene. Ideen om dyret som helt kommer fra Superles (2012) teori om hundekarakterer som hjelpere. Jeg mener at dette vil bidra i undersøkelsen om å finne ideen om god dyrevelferd i de litterære verkene.

Gjennom leserens mulighet til å oppleve distanse og empati med dyrekarakteren, vil det kunne gis rom for forståelse for et dyrs situasjon. Helterollen som finnes i dyrefortellinger, spesielt i hundekarakterer, kan gjennom sin funksjon som helt, vise til hva som er god dyrevelferd. Hvis rollene skiftes, blir også menneskets rolle avgjørende for å vise god behandling av dyr, og med dette vise hva som kreves for å gi dyret en god velferd.

Flynn skriver som nevnt i kapittel 3, om en distanse som oppstår mellom leseren og dyrekarakteren som gjør at det skremmende eller brutale med en scene blir dempet (2004, s. 419). Videre skriver han at leseren likevel vil oppleve empati med dyrekarakteren. I motsetning til dette, skriver Cosslett at, når dyrekarakteren opplever en skremmende eller ubehagelig situasjon, blir leseren presset til å identifisere seg med dyret (2006, s. 70). Jeg har valgt å forstå disse teoriene i forhold til hverandre, og dermed tolke deres teorier sammen. Dyrets natur, eller zoologisk korrekthet, skaper en distanse mellom leseren og dyrekarakteren, mens formidling av dyrets følelser og tanker kan være med på å skape empati og identifikasjon til dyrekarakteren. Derfor mener jeg at en leser vil kunne tåle mer ubehagelige scener fra et dyrs perspektiv, men at dette er avhengig av hvordan scenen blir formidlet til leseren. Empatigrunnet som kommer gjennom identifikasjon og distanse, gir leseren medfølelse med dyret. På denne måten vil det være med å underbygge ideen om god dyrevelferd.

Distanse og empati i *Tiger og Flekk* er undersøkt i delkapittel 6.1.3.. Her kom jeg frem til at formen flere steder er avgjørende for å gi et empatigrunnlag i teksten, mens innholdet ofte gir

et distansegrunnlag gjennom den zoologisk korrekte måten å fremstille dyrene på. Empati- og distansegrunnlaget som finnes i *Tiger og Flekk*, skaper sammen en god ramme for å formidle en ide om dyrevelferd. Det er likevel opp til konkrete eksempler i handlingen å få frem hvordan dyrevelferden kan opprettholdes.

Når kattungene Tasse og Tiger blir satt alene ut i skogen, er de forsvarsløse overfor rovdyr og elementene. De er også ute av stand til å finne mat selv. Denne handlingen, gjort av faren i Tigers tidligere hjem, fører til at Tasse dør av utmattelse og mangel på mat. Den samme skjebnen hadde ventet Tiger om han ikke hadde møtt Flekk og fått beskyttelse, omsorg og mat av henne. Flekks handling viser her en ide om hva som kreves for å opprettholde en god dyrevelferd. I møtet med Kristian og Bestefar er Flekk veldig skeptisk og redd for mennesker. Hun holder seg på avstand og det tar tid før hun stoler på menneskene. Når Kristian og Bestefar oppnår Flekks tillitt, viser hun også en hengivenhet overfor dem og beskytter dem mot fare. Gjennom gjensidig respekt og tillitt klarer Flekk på denne måten å overlate sin egen skjebne til mennesker igjen, og slik opplever hun også en god velferd med mat, husly og omsorg. Dette er to eksempler på scener i boka hvor ideen om dyrevelferd kommer frem.

Flekk blir gjennom hele boka fremstilt som helt. Hun beskytter Tiger og Bestefar og viser en stor omsorg overfor babyene Sebastian og Hilde. Det finnes også en overlegenhet i Flekk, som kommer frem gjennom hennes instinkter, som varsler fare, og hennes evne til å ta vare på seg selv og andre. Superle mener hunder ofte blir portrettert med dette i litteraturen (2012, s. 181). Selvstendigheten som Flekk viser, er også et trekk som Superle trekker frem når hun skriver om hvordan hunder opptrer som helter i litteraturen (2012, s. 189). Tidligere har jeg stilt spørsmål ved om det er noen av menneskekarakterene som blir fremstilt som helter. For eksempel står Kristian og Bestefar her som to mulige helter. De tar inn dyrene og lærer Flekk å stole på mennesker igjen. Etter Bestefars ulykke, blir Tiger og Flekk etterlatt alene utenfor huset. Det er kaldt ute og dette driver dyrene til å dra videre og finne et annet sted å være. Gjennom denne handlingen, som er utenfor Kristian og Bestefars kontroll, blir helterollen deres brutt. Ingvild som bor på Hamre gård er en annen kandidat, hun og mannen hennes tar også inn Tiger og Flekk. I tillegg til dette beskytter hun Flekk fra den tidligere eieren når de møter henne igjen i slutten av fortellingen. Ingvild viser at hun forstår hva som kreves for å gi dyr en god velferd og dette gjenspeiles i hennes handlinger. Heltens mulighet til å hjelpe en annen karakter til en personlig psykologisk utvikling, er også tilstede i *Tiger og Flekk*. Menneskene hjelper kjæledyrene med et fokus på gjensidig respekt og tillitt. Gjennom dette får også Flekk utviklet sin tillitt til mennesker, og dette er med på å gjøre henne til en tryggere

og mer selvsikker hund. Dette gjør at Flekk blir mer attraktiv som familiehund, og kan ha en innvirkning på at Ingvild og Halvor velger å adoptere dyrene.

I denne barneromanen kommer det frem flere faktorer som er avgjørende for dyrenes velferd. Gjennom enkelte scener kommer det også frem at valgene som menneskene tar overfor dyrene fører til dårlig dyrevelferd. Tiger og Flekk klarer seg ikke alene, de er avhengig av mennesker for å skaffe nok mat. Behovet dyrene har for tilsyn blir oversett av mennesker flere ganger i romanen, og det vises gjennom dyrenes fremstilling at dette fører til dårlig velferd. Man skal også stille spørsmål ved når man har det fulle ansvaret for et dyr. Noen av menneskene tar på seg ansvaret for dyrene, men forlater dem etter en stund. Det viser også at det kreves en realkompetanse for dyrehold for å opprettholde en god dyrevelferd.

I *Pusegutten og den lille gule* er tematikken en annen enn i *Tiger og Flekk*. Kattene har et hjem og blir godt tatt vare på med tilgang på mat, trygghet og varme. Her ser vi også at det er et identifikasjonsgrunnlag i teksten i tillegg til distanse- og empatigrunnlaget. Det skal være mulig for leseren å oppleve identifikasjon med Pusegutten med grunnlag i innblikket vi får i hans tanker og følelsesliv. Den lille gules reaksjon på mors kjefting gir også et empatigrunnlag i teksten. Den lille gules bruk av fars seng som do er en distansegivende faktor, på grunnlag av at denne handlingen er zoologisk korrekt og kan virke frastøtende på leser. Empatigrunnlaget i *Pusegutten og den lille gule* kommer av sammenblandingen av identifikasjon og distanse. Her er også begrunnelsen på den lille gules oppførsel med på å skape empati med henne, selv om denne begrunnelsen ikke er zoologisk korrekt.

I denne episodiske hverdagsfortellingen kommer ideen om god dyrevelferd frem i hvordan kattene blir behandlet i hjemmet. Det kommer også frem av valget om å ikke omplassere den lille gule, og å søke råd hos en spesialist, når katten får uønsket adferd. Menneskene i fortellingen viser en underforstått forståelse for god dyrevelferd, så vel som et ønske om å forbedre egen realkompetanse for dyrene. Her finner jeg ikke noen konkrete eksempler på at dyrevelferden ikke blir overholdt. Menneskene er gode med kattene og har en forståelse for ansvaret de har overfor dem. Ideen om dyrevelferd fremstilles annerledes i *Pusegutten og den lille gule*. Her blir ikke dyrevelferden forsterket gjennom å vise hva som skjer hvis den ikke opprettholdes slik som i *Tiger og Flekk*. Når dyrevelferden blir opprettholdt og dyrene har et godt liv, blir fokuset i fortellingen satt på det humoristiske. Likevel ser vi at den lille gule får en personlig utvikling når hun slutter å bruke fars seng som toalett. Denne utviklingen kommer sannsynligvis med hjelp av realkompetansen som kattespesialisten gir familien. Slik ser vi hvordan *Pusegutten og den lille gule* viser god dyrevelferd i praksis.

De to verkene behandler tema om god dyrevelferd på forskjellige måter. I *Tiger og Flekk* blir fokuset på dyrevelferden forsterket gjennom å vise dårlig dyrevelferd, kontra god dyrevelferd. I *Pusegutten og den lille gule* blir ikke dyrevelferden like synlig, fordi den er underliggende og god gjennom hele fortellingen. Det viser seg gjennom denne drøftingen av ideen om dyrevelferd finnes i begge de litterære eksemplene, men større grad i *Tiger og Flekk* fordi disse dyrene blir utsatt for større påkjenninger enn kattene i *Pusegutten og den lille gule*.

Her har jeg kommet frem til at de tre faktorene som Cosslett mener ikke lenger finnes i dagens barnelitteratur, er tilstede i *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule*. Slik er de også tilstede i dagens barnelitteratur. Disse verkene, har en forståelse for dyrs adferd, er fortalt på en barnevennlig måte og viser ideen om dyrevelferd. Dette er grunnlaget for at disse bøkene, eller bøker som disse, kan ha en betydning for hvordan dyr blir behandlet.

6.2. Normer for god dyrevelferd

Her skal jeg undersøke om grunnlaget for ideen om dyrevelferd, som finnes i de litterære verkene, stemmer overens med normer for god dyrevelferd i Norge i dag. Jeg har hentet informasjon fra dyrevelferdsloven, tilsynsveiledere for hund og katt, laget av Mattilsynet og fra Braastads bok *Katten, Atferd og velferd* (2012). Jeg skal også se på hvordan fremstillingen av dyrene og dyrenes reaksjoner og handlinger, samsvarer med velferdsindikatorerne som finnes i de utvalgte tekstene. Først skal jeg se på hvordan dyrevelferdsloven blir brutt i *Tiger og Flekk*, og hvordan dette kan vise til dårlig dyrevelferd gjennom velferdsindikatorerne og fremstillingen av kjæledyrene. Deretter skal jeg undersøke hvordan dyrevelferdsloven blir overholdt i begge verkene, og hvordan det vises gjennom velferdsindikatorerne og fremstillingen av kjæledyrene. Underveis skal jeg drøfte hvilke normer for god dyrevelferd som finnes i *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule*. Normene vil ha bakgrunn fra dagens forståelse for dyrevelferd og fremstillingen av kjæledyrene i verkene.

I tilsynsveilederen for hund og katt er det noen forskjeller, men også en del likhetstrekk, fordi de begge er utarbeidet fra dyrevelferdsloven. I tilsynsveilederne for hund og katt står det. «Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell» (Tilsynsveileder Hund, 2014). Dyreholder er definert slik i tilsynsveilederen for katt.

Den som gir en katt omsorg og skaper et avhengighetsforhold kan være å anse som dyreholder. Det betyr at den som begynner å mate en eller flere katter, og *dette antar et visst omfang*, også må være bevist på at de påtar seg omsorgsansvaret etter dyrevelferdsloven. Med

«Et visst omfang» menes at katten oppfatter vedkommende som omsorgsperson og oppholder seg i nærheten med forventning om å bli føret. (Tilsynsveileder Katt, 2014)

Dette vil si at flere av menneskene som tar seg av Tiger og Flekk i kortere eller lengre perioder, kan regnes som dyreholdere og har et omsorgsansvar overfor dyrene. Om de selv er bevist rollen de gir seg selv når de mater dyrene er irrelevant, da dyrets egen oppfattelse av situasjonen er avgjørende for hvem som kan kalles dyreholder. I Pusegutten og den lille gule er det moren i familien Lie som kan forstås som dyreholder. Kjæledyrene i mine litterære eksempler viser et avhengighetsforhold til menneskene, og skjebnen deres blir avgjort av menneskenes beslutninger. Dette er den første normen for god dyrevelferd som kan hentes fra de litterære verkene. *Når man tar inn et dyr, har man ansvar for det og blir med det dyreholder.*

I begge tilsynsveilederne, i Braastads bok og i dyrevelferdsloven kommer det frem at det er dyrets egen subjektive opplevelse som er avgjørende for om dyret har god velferd. Derfor har både tilsynsveilederne og Braastads bok velferdsindikatorer som skal vise tegn til god eller dårlig velferd. I de litterære verkene blir dyrene fremstilt med følelser og som subjekt. Når vi ser verden gjennom dyrenes øyne er det tydelig at deres opplevelse av situasjoner er avgjørende for velferden. Med dette finner vi den andre normen for god dyrevelferd. *Dyrets subjektive opplevelse av egen situasjon er avgjørende for å få en forståelse for dens velferd.*

Hunden Flekk blir utsatt for fysisk avstraffelse av sin første eier. Flekk viser både gjennom å stikke av, og gjennom aggressivitet når hun ser eieren igjen, at denne behandlingen førte til dårlig velferd for henne. I tilsynsveilederen for hund står det at hunder ikke skal bli utsatt for fysisk avstraffelse under trening eller dressur. «All bruk av utstyr som påfører hunden frykt, skade, smerte eller andre belastninger, [...] vil bli vurdert som i strid med dyrevelferdsloven» (Tilsynsveileder Hund, 2014). Her vil jeg også trekke frem noen negative velferdsindikatorer for hund. «[F]rykt, negativt stress, angst [...] unormal aggresjon» (Tilsynsveileder Hund, 2014). Disse negative velferdsindikatorerne er gjenkjennelige fra Flekks oppførsel mot den tidligere eieren. I følge disse og tilsynsveiledningens delkapittel for trening og dressur, har den gamle eieren brutt dyrevelferdsloven. Empatigrunnlaget som jeg har kommet frem til i scenen hvor Flekk møter sin gamle eier igjen, gir leseren en mulighet til å få en forståelse for at denne typen avstraffelse ikke fører til god dyrevelferd. Med dette kommer den tredje normen for god dyrevelferd. *Fysisk avstraffelse fører til dårlig velferd.*

Hunden flekk blir også etterlatt alene sammen med katten Tiger to ganger i fortellingen. I tilsynsveilederen står det at hunder skal ha daglig tilsyn.

Det betyr at dyreholder daglig skal sjekke at hunden ikke er syk, har sår eller skader. [...] Hunden skal ha sosialt samvær med mennesker. Det er ikke akseptabelt å la hunden være overlatt til seg selv store deler av døgnet, den bør ikke være alene flere timer enn en normal arbeidsdag. (Tilsynsveileder Hund, 2014)

Å etterlate hunden alene i mange dager fører ikke til god dyrevelferd. Det viser seg også ved at Flekk ikke finner nok mat på egenhånd, og trekker seg mot mennesker for å finne mat.

«Flekk ble stadig tynnere. Skinnet over magen hang løst [...]» (Frohde, 1998, s. 29).

Avmagring på grunn av matmangel er en klar negativ velferdsindikator, som også viser at hunden ikke mestrer livet i naturen alene. I tilsynsveilederen for hund ser vi at «[f]rihet fra sult, tørst og feilernæring» (2014), er en av husdyrenes fem friheter som ble nedtegnet av Brambell-komisjonen i England i 1965. Dette er altså en grunnleggende faktor som skal sikre dyret den ideelle velferd. Dette er et klart brudd på dyrevelferden og det understøttes også av empatigrunnlaget som finnes i fremstillingen av Flekk i disse scenene.

Katten Tiger blir satt ut i skogen for å dø. Han viser negative velferdsindikatorer, som beskrives i tilsynsveilederen for katt. «Frykt, negativt stress og angst» (Tilsynsveileder Katt, 2014). Ifølge tilsynsveilederen klarer ikke katter seg på egen hånd.

Det er en utbredt oppfatning at katter klarer seg på egen hånd og kan overlates til seg selv i kortere eller lengre perioder. Dette er ikke akseptabelt. Man kan ikke forlate katten uten å sørge for tilsyn og stell minst én gang per døgn. Tilsyn skal også være tilpasset det enkelte individs behov. Kattunger [...] vil gjerne ha behov for hyppigere tilsyn. (Tilsynsveileder Katt, 2014)

Dyrevelferslovens § 28 sier at dyr som settes ut i naturen skal ha «gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet» (Dyrevelferdsloven, 2009). Det viser seg altså her at faren i Tigers første familie bryter dyrevelferdsloven når han setter kattungene ut i skogen. Spesielt siden Tasse og Tiger er kattunger har de ikke sjans til å mestre livet alene i naturen. Det kommer også frem gjennom Tasses død at kattungene har en dårligere mulighet til å klare seg enn hunden. I den zoologisk korrekte fremstillingen av Tiger finner vi et empatigrunnlag, som bygger oppunder dyrevelferdsbruddet, på lik linje som vi ser hos hunden Flekk.

Menneskene som av forskjellige grunner reiser fra Tiger og Flekk bryter også loven, fordi hunden og katten ikke har mulighet til å tilpasse seg og overleve alene i naturen. Dette viser

seg både gjennom fremstillingen av kjæledyrene, og gjennom tilsynsveilederen hvor det står at dyrene skal ha daglig tilsyn. Gjennom kjæledyrenes kamp for å overleve i naturen, kommer fjerde norm for god dyrevelferd. *Dyr trenger daglig tilsyn og skal ikke etterlates alene over lengre tid, eller dumpes.*

Det er et annet dyr, som også blir utsatt for eiers beslutning, som fører til dårlig velferd for ham. Hunden Rex, som Flekk slåss med når hun roter i søppelet til eieren hans. Når eieren til Rex mislykkes i å jage vekk Flekk på egenhånd, sender han sin egen hund på Flekk. Det ser ut til at Rex sin eier har trent ham opp til å angripe på signal, dette blir også fremhevet i teksten. «-Ta'n, Rex! Ta'n!, Som på signal for Rex like i synet på Flekk» (Frohde, 1998, s.39). Å trene opp hunder til å angripe mennesker eller andre dyr er ikke lov ifølge tilsynsveilederen for hund (2014). Det er ikke sikkert at eieren til Rex har trent ham til å angripe. Rex er allerede ganske aggressiv mot Flekk før eieren gir kommandoen. Dette er en veldig farlig situasjon for begge hundene, og eierens handling er uansvarlig. Tilsynsveilederen for hund legger vekt på dyreholders ansvar til å påse at dyret ikke kommer i en farlig situasjon.

Dyreholder skal aktivt forebygge og beskytte dyret mot farer for unødvendige påkjenninger og belastninger. Dette vil si at dyreholder må vurdere hvilke farer som kan oppstå og ta grep i forkant, for å avverge mulige ulykker/skader. (Tilsynsveileder Hund, 2014)

Når Rex blir skadet i kampen, etter å ha fulgt eierens kommando er dette eierens ansvar og det er et tydelig brudd på dyrevelferdsloven. Rex ender opp med et blodig sår på øret, noe som er en veldig negativ velferdsindikator. Dette er med på å skape et empatigrunnlag for Rex, samtidig som det forsterker fokuset på eierens uansvarlighet. Rex sin eiers uansvarlighet viser den femte normen for god dyrevelferd. *Man skal ikke oppfordre dyret til å angripe andre dyr eller mennesker.*

Det viser seg at dyrevelferdsloven brytes flere ganger i *Tiger og Flekk*. Det er tydelig gjennom fremstillingen av dyrene i disse situasjonene at de opplever det som utfordrende, og at dette fører til dårlig velferd for dyrene. Ved å vise til dårlig dyrevelferd kan man tolke frem god dyrevelferd ved å forestille seg det motsatte. Det kommer også eksempler på god dyrevelferd i *Tiger og Flekk*, og dette virker som en kontrast til bruddene på dyrevelferdsloven.

På Hamre gård, hos Bestefar og Kristian og i campingvogna, viser både *Tiger og Flekk* positive velferdsindikatorer, som viser at de opplever en god velferd. Her ser vi også at dyrene, spesielt Flekk, utvikler seg på et psykologisk plan og får en større selvtillit og respekt for mennesker. Her kan vi finne eksempler på at alle de positive velferdsindikatorerne fra

tilsynsveilederen for hund blir møtt. For katten Tiger er dette også tilfelle, han viser gjennom sin oppførsel at han trives i menneskers selskap gjennom å selv søke samvær med mennesker og sosial kontakt. Flekks utvikling og Tigers trivsel viser den sjette norm for god dyrevelferd. *Ved å vise kjærighet, tålmodighet og omsorg, vinner man dyrets tillitt.*

I *Pusegutten og den lille gule*, finnes en grunnleggende ide om god dyrevelferd, og gjennom velferdsindikatorer kan vi se at kattene opplever livet i familien som godt. De leker, spiser, vasker seg, slapper av og er sosiale med hverandre og mennesker. Pusegutten viser noe mistriksel når den lille gule kommer i hus. Dette er normal oppførsel når det kommer en ny katt i familien, og det går over etter en stund når kattene blir bedre kjent med hverandre. Det er ikke et brudd på dyrevelferdsloven å ha to katter i en familie. Tilsynsveilederen for katt sier derimot at for høy dyretetthet reduserer dyrevelferden (2014, s.7), men dette er ikke tilfellet i *Pusegutten og den lille gule*. Pusegutten og den lille gules gode liv hos familien Lie viser den syvende normen for god dyrevelferd. *Dyrene trives i trygge og vante omgivelser, som de mestrer.*

Problematikken med den lille gules avføring i fars seng, kommer heller ikke nødvendigvis av brudd på dyrevelferdsloven. Det viser seg heller at det er et problem i dynamikken i familien, som gjør at den lille gule reagerer på denne måten. Når moren kontakter en kattespesialist for å finne ut hvorfor den lille gule gjør som hun gjør, er dette et ønske om å utvide sin realkompetanse om katter. Ifølge tilsynsveilederen for katt stiller Dyrevelferdsloven krav til realkompetanse.

I praksis vil dette si at eier skal kunne nok om dyrearten til å gi riktig daglig tilsyn og stell for å kunne se, forstå og handle i forhold til dyras behov. Denne kompetansen kan tilegnes på forskjellige måter. Kompetanse omfatter også holdninger, praktisk evne og vilje til å etterleve kravene. (Dyrevelferdsloven Katt, 2014)

Braastad legger også vekt på eiers evne til å tilegne seg og å utøve realkompetanse for katter. Han mener paragrafen om dyreholders kompetanse og ansvar overfor dyret, er den viktigste paragrafen i dyrevelferdsloven (2012, s. 95). Det viser seg altså at moren i *Pusegutten og den lille gule* gjør et godt dyrevelferdsmessig valg når hun velger å tilegne seg mer realkompetanse. Jeg har tidligere vist at jeg er uenig med kattedamens forklaring på den lille gules adferd, men i denne fortellingen resulterer morens informasjonsuthenting med at den lille gule endrer adferd. Den lille gules adferd og velferd blir forbedret, og det er sannsynlig at det er på grunn av den informasjonen mor får av kattespesialisten. Ved at den lille gules

adferd endres, får vi en åttende norm for god dyrevelferd. *Hvis dyret skulle få atferdsproblemer, bør man tilegne seg realkompetanse.*

I scenen hvor mor kjefter på den lille gule, når hun tisser i sengen smyger den lille gule seg langs veggen og synes mor er slem. Mor handler sannsynligvis utav irritasjon over katten. Den lille gule forstår ikke hva som skjer og blir usikker i møtet med kjeft. I tilsynsveilederen for katt finner vi at det er viktig med positiv håndtering for at katten skal bli tilstrekkelig tam (2014). Braastad skriver også at denne typen straff ikke egner seg godt for katter, da det kan skade forholdet mellom katt og eier (2012, s. 117). Denne episoden er et engangstilfelle i fortellingen, men gjennom kattens reaksjon får leser et innblikk i at katter ikke responderer bra på kjeft. Dette blir også tydelig når vi ser at katten ikke slutter med adferden selv om hun har fått streng beskjed fra eieren. Når mors kjeft ikke fører noen vei, får vi den siste og niende normen for god dyrevelferd. *Dyr responderer ikke bra på kjeft.*

Her har jeg altså kommet frem til ni forskjellige normer for god dyrevelferd som er understøttet av de litterære verkene, så vel som av dagens normer for god dyrevelferd. De fleste av disse normene kommer fra *Tiger og Flekk*, mens *Pusegutten og den lille gule* formidler færre. Dette er først og fremst på grunn av tematikken i verkene. Tematikken, eller innholdet, i *Tiger og Flekk* tyngre og det skildres mer vanskelige situasjoner her, enn i *Pusegutten og den lille gule*. Dette innholdet lager grunnlaget for dyrevelferdstematikken. Ved å sette dyrene i vanskelige situasjoner blir også velferdsgrunnlaget for dyrene undersøkt. Videre er også formen en avgjørende faktor for at dyrevelferden skal settes på dagsorden. Formen i *Tiger og Flekk* er realistisk med en alvorlig undertone. Dyrenes liv blir skildret og deres følelser kommer frem, som er med på å fremheve graden av velferden deres. *Pusegutten og den lille gule* har en lettere tematikk, med hverdagslige problemer. Her er også formen lettere og mer humoristisk. Derfor har man ikke det samme grunnlaget for å få frem en dyrevelferdstematikk i dette verket.

7. Konklusjon

For å konkludere denne avhandlingen skal jeg her ta for meg hvordan jeg har svart på problemstillingen min. For å gjøre dette skal jeg se på hva jeg har fått ut av analysen og drøftingen, og hvordan jeg har kommet frem til dette. Jeg vil også her ta opp igjen forskningsspørsmålene mine og se hvordan jeg har svart på disse.

Gjennom denne avhandlingen har jeg prøvd å svare på hvordan normer for god dyrevelferd vises gjennom fremstillingen av kjæledyr i realistisk barnelitteratur. Dette har jeg svart på gjennom en analyse av de to litterære verkene og gjennom en drøfting over dyrevelferden som finnes i disse verkene. Det viser seg at dyrevelferden kommer frem gjennom både formen og innholdet i disse fortellingene om kjæledyr og deres hverdag.

I analysen av de litterære verkene kom jeg frem til at *Tiger og Flekk* er en illustrert barneroman med en hjemme-borte-hjemme-struktur og *Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie* er en illustrert episodisk hverdagsfortelling. Ved å analysere verkene mot en klassisk spenningskurve, kom jeg frem til flere narratologisk viktige scener som jeg nærleste og brukte som utgangspunkt i verbaltekstanalysen og ikonotekstanalysen.

Det første forskningsspørsmålet som ble besvart i analysen var hvilke virkemidler som ble brukt for å fremstille kjæledyrene. Her kom jeg frem til at i begge de litterære verkene blir kjæledyrene formidlet av en tredjepersonsforteller, som har kjæledyrene som hovedfokalobjekt. Videre var det noe forskjell i språket og i ikonoteksten i de to dyrefortellingene. I *Tiger og Flekk* hadde språket en realistisk stil som speilet karakterene og tematikken. Det ble gjort beskrivelser av dagligdagse ting, fordi de ble sett gjennom katten Tigers øyne. Kun ved få anledninger ble dyrene gitt en menneskestemme for å forklare hva de sa. I ikonotekstanalysen kom jeg frem til at også illustrasjonene hadde en realistisk stil, med sympatiske karakterfremstillinger. Illustrasjonene gav ikke ekstra informasjon til teksten, men forsterket enkelt scener i verbalteksten. I *Pusegutten og den lille gule* kom jeg frem til at det var mer humoristiske innslag i språket, og fortelleren bruker indre og ytre fokusering for å beskrive karakterene. Pusegutten kommenterer enkelthendelser i et oversatt menneskespråk. Kommentarene er ofte humoristiske og viser til hvordan katten opplever forskjellige situasjoner. Språket gir et noe friere inntrykk her enn i *Tiger og Flekk*, og det kan sees gjennom bruk av for eksempel fri indirekte diskurs. Illustrasjonen har en røff strek og karakterene er karikerte. De er humoristiske og komplimenterer verbalteksten. Ikonoteksten i *Pusegutten og den lille gule* viser et samspill mellom verbaltekst og illustrasjoner, hvor den

ene er mer humoristisk og den andre er mer alvorlig. Det er altså noe forskjell på virkemidlene som fremstiller kjæledyrene i de to litterære verkene.

Det andre forskningsspørsmålet som ble besvart i analysen var om kjæledyrene blir fremstilt zoologisk korrekt eller antropomorft, og om fremstillingen av kjæledyrene gir et empatigrunnlag i teksten. I begge de litterære verkene finner vi både zoologisk korrekte og antropomorfe fremstillinger. Kjæledyrene i *Tiger og Flekk* blir for det meste fremstilt zoologisk korrekt. Noen ganger er det zoologisk korrekte overdrevet til det blir antropomorft. Denne virkelighetsnære fremstillingen av kjæledyrene gir teksten et godt grunnlag for overføringsverdi til virkeligheten. I *Pusegutt og den lille gule* er kjæledyrene også fremstilt zoologisk korrekt for det meste, men her er Puseguttens kommentarer et antropomorft innslag. Jeg fant også ut at kattespesialistens forklaringer på den lille gules adferd ikke stemmer overens med dagens etologiske teorier. Dyrenes antropomorfe trekk skal ikke forkastes. Dette er med på å gi dyrene identifiserbare trekk og øker muligheten for at teksten kan få et empatigrunnlag.

Distanse og empati finnes også i begge de litterære verkene. Det viser seg at distansen som oftest kommer i forbindelse med formidlingen av det zoologisk korrekte dyret. Her kommer distansen på grunnlag av dyrets naturlige adferd, som kan være ganske annerledes en menneskelig adferd. Empatigrunnlaget i de litterære verkene kommer frem ved bruk av litterære virkemidler som gjentakelse. Formen på verbalteksten og illustrasjonene er viktige i formidlingen av empati. I *Pusegutt og den lille gule* er det også et identifikasjongrunnlag som kommer frem gjennom, for eksempel, Puseguttens kommentarer.

I drøftingsdelen har jeg sett på hvordan dyrevelferd er tilstede i de litterære verkene. Her tok jeg utgangspunkt i det tredje forskningsspørsmålet om det kommer frem noen ideer og normer for god dyrevelferd ut i fra tekstenes tematikk og virkemidler. I første del så jeg på hvordan den historiske dyreselvbiografien og de litterære verkene står i forhold til hverandre. Ved å se på hva forskjellige teoretikere har skrevet om den historiske dyreselvbiografien, undersøkte jeg om trekk fra disse også finnes i *Tiger og Flekk* og i *Pusegutt og den lille gule*. Jeg kom frem til at begge bøkene viste en forståelse for dyrs adferd, at de var fortalt på en barnevennlig måte og at de hadde ideen om god dyrevelferd. Det viste seg også at dette ble gjort på forskjellige måter i de litterære verkene. Dette gjenspeilet funnene som ble gjort i analysen. Med dette til grunn vil jeg si at det gir disse bøkene mulighet til å si noe om dyrevelferd på lik linje som de historiske dyreselvbiografiene.

I andre del av drøftingen gjorde jeg en sammenligning av ideen om dyrevelferd i bøkene og faktiske normer og lover for dyrevelferd i Norge i dag. Her fant jeg at *Tiger og Flekk* og *Pusegutten og den lille gule* fremstiller korrekt kunnskap om dyr og deres velferd. Ved å se til mattilsynets tilsynsveiledere for hund og katt og dyrevelferdsloven, kom jeg frem til at ideen om dyrevelferd i bøkene var i samsvar med normer for god dyrevelferd i Norge i dag. Normene for dyrevelferd er formidlet gjennom kjæledyrenes reaksjoner og følelser, og gjennom enkelte scener, så vel som tematikken i verkene. Jeg kom frem til ni forskjellige normer som kan tolkes ut av de litterære eksemplene. Det viste seg at *Tiger og Flekk* hadde flere normer for god dyrevelferd, enn *Pusegutten og den lille gule*. Grunnen til dette er hovedsakelig at *Tiger og Flekk* skildrer en tyngre tematikk, og på den måten har mer rom for å gi en beskrivelse av forskjellige grader av velferd hos dyrene.

8. Avslutning

I denne avhandlingen har jeg undersøkt og kommet frem til hvordan normer for god dyrevelferd kommer frem igjennom fremstillingen av kjæledyr i *Tiger og Flekk* og *Puseguttene og den lille gule*, *En bæsjehistorie*. I disse barnebøkene blir kjæledyrs liv med mennesker beskrevet. Det finnes en sosialkritikk her og det er tydelig at menneskers handlinger og valg er avgjørende for dyrenes skjebne. Den virkelighetsnære fremstillingen av dyrene gir rom for at normer for god dyrevelferd er blitt tolket ut av de litterære verkene. En leser vil kunne få konkret og korrekt kunnskap om dyrs adferd og velferd gjennom disse bøkene.

Forutsetningene for dette er at barnet forstår handlingen og etablerer empati med dyrene.

Grunnlaget for at dette skal skje er tilstede i tekstene, og dette skal kunne undersøkes videre.

9. Litteraturliste

- Birkeland, T. & Mjør, I. (2012). *Barnelitteratur : sjangrar og teksttypar* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Braastad, B. O. (2012). *Katten, Adferd og velferd*. Bergen: Vigmostad & Bjørke.
- Barthes, R. (1980). Billedets retorik. *Visuel kommunikation*, 80(1-2), 42-57.
- Cosslett, T. (2006). *Talking Animals in British Children's Fiction, 1786-1914*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Dyrevelferdsloven. (2009). *Lov om dyrevelferd*. Hentet fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97#KAPITTEL_2
- Flynn, S. (2004). Animal Stories. I P. Hunt (Red.), *International Companion Encyclopedia of Children's Literature* (s. 418-435). London: Routledge.
- Fogle, D. B. (2003). *Håndbok for hundeeiere* (I.-J. Sæterdal, Overs.). Oslo: N. W. Damm & Søn AS.
- Frohde, L. (1998). *Tiger og Flekk*. Oslo: Gyldendal Tiden.
- Furuland, L., Lindberger, Ö. & Ørving, M. (1979). *Ord och Bilder för Barn*. Svergie: Rabén & Sjögren.
- Gaasland, R. (1999). *Fortellerens hemmeligheter, Innføring i litterær analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hallberg, K. (1982). Litteraturvetenskap och bilderboksforskningen. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 82(3-4), 163-168.
- Hallgren, A. (2009). *Forstå din hund, Om hundens normale og unormale atferd* (7. utg.). Oslo: Schibsted
- Johnson, R. (2004). What is close reading? - guidance notes. Hentet fra
<http://www.mantex.co.uk/2009/09/14/what-is-close-reading/>
- Kain, P. (1998). How to do a Close Reading. Hentet fra
<http://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/how-do-close-reading>
- Lassén-Seger, M. (2008). Bland djungelapor, jaguarer och jobbarkaniner. I M. Andersson & E. Drunker (Red.), *Barnlitteraturanalyser* (s. 113-130). Sverige: Studentlitteratur.

- Lie, S. (1996). *Pusegutten og den lille gule, En bæsjehistorie*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lothe, J. (2003). *Fiksjon og Film, narrativ teori og analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mjør, I. (2015). Humor og alvor i bildeboka - Sanningsvurdering av ikonotekstar. *Edda*, 102(01) 48-62.
- Oksholen, T. Rekviem for Pusegutten. *Universitetsavisa*. Hentet fra <https://www.ntnu.no/universitetsavisa/1599/portrett.html>
- Realisme. (2007). I J. Lothe, C. Refsum, U. Solberg (Red.), *Litteraturvitenskapelig Leksikon*. Kunnskapsforlaget: Oslo.
- Samuelson. (1995). *Billedboken: En glede og utfordring også for voksne*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Sjklovskij, V. B. (1916). Kysten som grep. I A. Kittang, A. Lindeberg, A. Melberg, H. H. Skei (Red.), *Moderne litteraturteori* (s. 13-28). Oslo: Universitetsforlaget.
- Smith, B. H. (2016). What Was "Close Reading"?: A Century of Method in Literary Studies. *Minnesota Review*, 87, 57-75.
- Superle, M. (2012a). Animal Heroes and Transforming Substances, Canine Characters in Contemporary Children's Literature. I A. Gross & A. Valley (Red.), *Animals and the Human Imagination - A Companion to Animal Studies* (s. 174-202). New York: Columbia University Press.
- Tilsynsveileder hund. (2014). *Tilsynsveileder hund, Utarbeidet for TA av Prosjekt dyrevelferd*. Hentet fra https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/tilsynsveileder_hund.16904/binary/Tilsynsveileder%20-%20hund
- Tilsynsveileder katt. (2014). *Tilsynsveileder katt, Utarbeidet for TA av Prosjekt dyrevelferd*. Hentet fra https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/tilsynsveileder_katt.16905/binary/Tilsynsveileder%20-%20katt

Vedlegg 1:

Frolde, Liv : Tiger og Flekk

Utlånsstatistikk for Bergen Off. Bibliotek

- Utvalg begrenset til:
 - Omfatter titler i søkebegrepet "tnr=142621"
 - Tidsbegrenset til perioden 01/01/1998 - 29/08/2016
 - Type : Lokale førstegangslån
- Presentasjon gruppert på:
 - År
- Presentasjon sortert standard.
- Generering startet:
 - 30/08/2016 kl. 09:11:39

[Vis data med graf](#)

[Endre utvalg/presentasjon](#)

Hvis rapporten ikke kommer opp innen 10 minutter, trykk [her](#) for forklaring.

År	Antall
1998	1
1999	46
2000	23
2001	21
2002	12
2003	10
2004	7
2005	13
2006	16
2007	6
2008	4
2009	4
2010	1
2016	2
Totalt	166

[Vis data med graf](#)

[Endre utvalg/presentasjon](#)

Generert 30/08/2016 kl. 09:11:39

Vedlegg 2:

Lie, Sissel = Pusegutten og den lille øyle

Utlånsstatistikk for Bergen Off. Bibliotek

- Utvalg begrenset til:
 - Omfatter titler i søkebegrepet "nr=115759"
 - Tidsbegrenset til perioden 01/01/1996 - 29/08/2016
 - Type : Lokale førstegangslån
- Presentasjon gruppert på:
 - År
- Presentasjon sortert standard.
- Generering startet:
 - 30/08/2016 kl. 13:15:00

[Vis data med graf](#)

[Endre utvalg/presentasjon](#)

Hvis rapporten ikke kommer opp innen 10 minutter, trykk [her](#) for forklaring

År	Antall
1996	4
1997	53
1998	46
1999	24
2000	25
2001	13
2002	13
2003	18
2004	22
2005	18
2006	13
2007	17
2008	17
2009	20
2010	13
2011	5
2012	6
2013	2
2014	3
2015	4
2016	2
Totalt	338

[Vis data med graf](#)

[Endre utvalg/presentasjon](#)

Generert 30/08/2016 kl. 13:15:00

WWWUtlstat (v 1.156) © Et produkt fra [Bibliotek-Systemer AS](#)